

INSPEKCJA WETERYNARYJNA

INSTRUKCJA

GLÓWNEGO LEKARZA WETERYNARII

nr BP.0200.1.2.2022

z dnia 18 sierpnia 2022 r.

w sprawie:
postępowania przy przeprowadzaniu kontroli w
rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt,
identyfikacji
i rejestracji zwierząt
oraz
raportowania o kontrolach przeprowadzonych w
zakresie dobrostanu.

1. PODSTAWA PRAWNA I CEL INSTRUKCJI

1. Niniejsza Instrukcja została wydana na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2021 r., poz. 306 z późn. zm.).
2. Celem niniejszej instrukcji jest ujednoczenie trybu postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy:
 - 1) przeprowadzaniu kontroli w rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt,
 - 2) przeprowadzeniu kontroli w rzeźni pod względem identyfikacji i rejestracji zwierząt,
 - 3) weryfikacji postępowania urzędowych lekarzy weterynarii w zakresie kontroli dobrostanu zwierząt w rzeźni,
 - 4) w zakresie raportowania o kontrolach określonych w pkt 1.
3. Niniejsza instrukcja została opracowana zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego wskazanymi w rozdziale 2. Jedynie w rozdziale 5-8 wprowadzono niewynikające wprost z przepisów prawa niewiążące zalecenia co do zakresu i sposobu prowadzenia kontroli dobrostanu zwierząt w rzeźni.
4. Stosowanie niniejszej instrukcji jako aktu prawa wewnętrznego, nie może prowadzić do naruszenia powszechnie obowiązujących przepisów. Na przepisy niniejszej instrukcji nie należy powoływać się przy rozstrzygnięciu o prawach i obowiązkach podmiotów prywatnych, gdyż nie jest dla nich wiążąca.

2. PRZEPISY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 572).
3. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 306).
4. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421).
5. Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2021 r. poz. 1542).
6. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania (Dz.Urz. UE L 303 z 18.11.2009, str. 1-30 z późn. zm.).
7. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i

93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 5.01.2005 r., str. 1, z późn. zm.).

8. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG (Dz. Urz. UE L 2017 Nr 95, str. 1 z późn. zm.)

3. WYJAŚNIENIE POJĘĆ

1. Dla celów niniejszej instrukcji stosuje się definicje zawarte w przepisach prawnych wymienionych w rozdziale 2 niniejszej instrukcji.
2. Ilekroć w niniejszej instrukcji mowa jest o **urzędowym lekarzu weterynarii**, termin ten oznacza lekarza weterynarii zatrudnionego w Inspekcji Weterynaryjnej lub lekarza weterynarii wyznaczonego na podstawie art. 16 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

4. ZAKRES ZADAŃ POWIATOWEGO LEKARZA WETERYNARII ORAZ URZĘDOWYCH LEKARZY WETERYNARII W RZEŹNI

1. Urzędowi lekarze weterynarii przeprowadzają weryfikację spełniania przez podmiot wymogów dotyczących dobrostanu zwierząt.
2. W ramach weryfikacji, o której mowa w ust. 1 urzędowy lekarz weterynarii kontroluje:
 - 1) kwalifikacje personelu, tj.:
 - a) czy pracownicy posiadają świadectwa kwalifikacji,
 - b) czy pracownicy wykonują czynności zgodnie z posiadanymi świadectwami kwalifikacji; czy obsługują urządzenia i gatunki zwierząt, dla których posiadają świadectwa kwalifikacji;

- 2) pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt¹:
- a) czy został wyznaczony,
 - b) czy posiada świadectwo kwalifikacji w odniesieniu do wszystkich czynności, które nadzoruje; jeśli jest tylko jeden taki pracownik, powinien posiadać świadectwo kwalifikacji w odniesieniu do wszystkich czynności wykonywanych w rzeźni,
 - c) czy procedura dotycząca jego działań zakłada możliwość podejmowania decyzji i wydawania poleceń innym pracownikom,
 - d) czy pracownik kontroluje dobrostan zwierząt z każdej partii dostarczonej do rzeźni w momencie dostawy, w celu oceny czy transport zwierząt był zgodny z prawem oraz czy zwierzęta mają szczególne potrzeby w zakresie dobrostanu np.:
 - zwierzęta słabe i ranne zostały odizolowane od grupy lub poddane ubojowi bez przewożenia na miejsce uboju,
 - nowonarodzone zwierzęta zostały poddane ubojowi w pierwszej kolejności lub zapewniono im miejsca do przebywania razem z matką,
 - zapewnienie udoju krów w laktacji,
 - e) czy kontroluje zwierzęta przebywające w magazynie żywca,
 - f) czy kontroluje postępowanie personelu, w tym zgodność postępowania z procedurami operacyjnymi,
 - g) czy prowadzi rejestr działań dotyczących poprawy dobrostanu zwierząt; czy do rejestru wpisywane są działania podejmowane w celu poprawy dobrostanu, w tym wszystkie wydane dyspozycje dotyczące zwierząt wymagających szczególnej opieki, poddania ubojowi zwierzęcia, które nie może poruszać się o własnych siłach w miejscu, w którym się znajduje oraz wszelkie inne dyspozycje wydane personelowi, a także wskazówki udzielane personelowi czy wprowadzone na jego wniosek zmiany obowiązujących standardowych procedur operacyjnych; ponadto rejestr powinien zawierać informacje dotyczące liczby zwierząt, które dotarły w złym stanie do rzeźni, ze wskazaniem przesyłki i przewoźnika;
- 3) standardowe procedury operacyjne:
- a) czy zakład opracował standardowe procedury operacyjne dla wszystkich czynności wykonywanych w rzeźni, a w szczególności do:

¹ nie obowiązuje rzeźni o małej zdolności ubojowej tj. dokonujących rocznie uboju 150 000 sztuk drobiu lub królików lub mniej niż 1 000 jednostek żywego inwentarza z gromady ssaków:

- bydło dorosłe oraz koniowate: 1 jednostka żywego inwentarza,
- pozostałe bydło: 0,50 jednostki żywego inwentarza,
- świnie o żywej wadze powyżej 100 kg: 0,20 jednostki żywego inwentarza,
- pozostałe świnie: 0,15 jednostki żywego inwentarza,
- owce i kozy: 0,10 jednostki żywego inwentarza,
- jagnięta, kozłeta i prosięta o żywej wadze poniżej 15 kg: 0,05 jednostki żywego inwentarza.

- przyjęcia transportu zwierząt,
 - obchodzenia się ze zwierzętami i opieki na nimi,
 - unieruchamiania zwierząt,
 - podwieszania drobiu,
 - ogłuszania zwierząt,
 - kontroli ogłuszania,
 - wykrwawiania zwierząt,
 - obowiązków pracownika odpowiedzialnego za dobrostan,
- b) czy standardowe procedury operacyjne zostały opracowane tak, aby wszelkie działania związane z uśmiercaniem prowadzone były w sposób, który minimalizuje stres i cierpienie zwierząt,
- c) czy standardowe procedury operacyjne zawierają podstawowe informacje, zgodnie z ust. 3,
- d) czy personel rzeźni zna i rozumie standardowe procedury operacyjne w zakresie swoich obowiązków,
- e) czy personel postępuje zgodnie ze standardowymi procedurami operacyjnymi.
3. Urzędowy lekarz weterynarii weryfikuje, czy standardowa procedura operacyjna:
- 1) **dotycząca przyjęcia transportu** zawiera następujące informacje:
- a) termin i sposób powiadomienia rzeźni o planowanej dostawie przesyłki zwierząt,
 - b) sposób planowania przywozu zwierząt biorąc pod uwagę wielkość magazynu żywca; czas i tempo rozładunku poszczególnych środków transportu; warunki meteorologiczne, w jakich zwierzęta są transportowane oraz w jakich oczekują na rozładunek;
 - c) osoby odpowiedzialne za kontrolę przesyłki dostarczonej do rzeźni,
 - d) sposób prowadzenia rozładunku, tj. urządzenia do rozładunku (rampy), urządzenia do poganiania zwierząt, sposób zachowania się obsługi,
 - e) działania, które należy podjąć w przypadku stwierdzenia w przesyłce zwierząt nie mogących poruszać się o własnych siłach, tj. sposób przeprowadzenia uboju w miejscu w którym zwierzę się znajduje,
 - f) działania w przypadku, gdy w przesyłce stwierdzi się obecność zwierząt wymagających szczególnego traktowania np. krów w laktacji, nowonarodzonych cieląt, zwierząt które doznały urazów;
 - g) sposób udokumentowania działań o których mowa w lit. e i f.
- 2) **dotycząca obchodzenia się ze zwierzętami i opieki nad nimi** zawiera następujące informacje:
- a) osoby odpowiedzialne za obsługę zwierząt,

- b) termin, w jakim od pozyskania wiedzy o planowanej dostawie przygotowuje się pomieszczenia w magazynie żywca, w tym pomieszczenia do odizolowania zwierząt potrzebujących szczególnej opieki,
 - c) sposób przepędzania zwierząt - właściwe urządzenia do poganiania zwierząt, właściwy sposób zachowania się obsługi,
 - d) sposób umieszczania zwierząt w pomieszczeniach,
 - e) informacje dotyczące kontroli zwierząt w magazynie żywca, w tym zakresu tej kontroli; pojenia, karmienia i ewentualnego udoju zwierząt w zależności od czasu oczekiwania zwierząt na ubój,
 - f) działania w przypadku stwierdzenia w magazynie żywca zwierząt padłych,
 - g) działania w przypadku sytuacji awaryjnych, jak np. stwierdzenie u zwierzęcia choroby, zranienia się zwierzęcia, wystąpienia walk zwierząt, konieczności przeprowadzenia natychmiastowego uboju;
 - h) sposób udokumentowania działań o których mowa w lit. f i g.
- 3) **dotycząca unieruchamiania zwierząt** zawiera następujące informacje:
- a) osoby odpowiedzialne za obsługę zwierząt,
 - b) stosowane metody unieruchamiania dla poszczególnych gatunków i kategorii zwierząt,
 - c) obsługa stanowiska do unieruchamiania zwierząt – sposób wprowadzania zwierząt, usuwanie odchodów i krwi z miejsca do unieruchamiania;
 - d) działania w przypadku sytuacji awaryjnych;
- 4) **dotycząca ogłuszania zwierząt** zawiera następujące informacje:
- a) osoby odpowiedzialne za ogłuszanie zwierząt,
 - b) stosowana metoda w zależności od gatunku i kategorii zwierząt,
 - c) urządzenie zapasowe w przypadku awarii podstawowego urządzenia do ogłuszania,
 - d) kontrola urządzenia przed przystąpieniem do pracy,
 - e) kontrola urządzenia oraz parametrów w trakcie ogłuszania,
 - f) sposób przyłożenia urządzenia do ogłuszania w przypadku metody mechanicznej lub elektrycznej; sposób wprowadzania zwierząt do komory w przypadku ogłuszania zwierząt metoda gazową,
 - g) najważniejsze parametry określone dla danej metody, z uwzględnieniem zaleceń producenta używanego sprzętu:
 - urządzenie bolcowe penetrujące: pozycja i kierunek strzału, odpowiednia prędkość, długość wylotowa i średnica bolca dostosowane do gatunku i rozmiaru zwierzęcia, maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (sek.);
 - urządzenie bolcowe niepenetrujące: j.w, dodatkowo siła zastosowanego naboju,

- uderzenie w głowę - siła i umiejscowienie uderzenia,
 - ogłuszanie elektryczne elektrodami przyłożonymi jedynie z obu stron głowy: minimalne natężenie (A lub mA), minimalne napięcie (V), maksymalna częstotliwość (Hz), minimalny czas ekspozycji, maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (sek.), częstotliwość kalibracji urządzeń, optymalizacja przepływu prądu, zapobieganie porażeniom prądem przed ogłuszeniem, położenie i pole powierzchni kontaktu elektrod,
 - ogłuszanie z elektrodami przyłożonymi na głowie i ciele zwierzęcia – j.w.;
 - ogłuszanie w kąpieli wodnej: minimalne natężenie (A lub mA), minimalne napięcie (V). Maksymalna częstotliwość (Hz), częstotliwość kalibracji urządzeń, zapobieganie porażeniom prądem przed ogłuszeniem, minimalizowanie bólu przy pętaniu, optymalizacja przepływu prądu, maksymalny czas spętania przed kąpielą wodną, minimalny czas ekspozycji każdego zwierzęcia, zanurzenie ptaków do nasady skrzydeł, maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (sek.) dla częstotliwości powyżej 50 Hz (sek.),
 - dwutlenek węgla w wysokim stężeniu: stężenie dwutlenku węgla, czas ekspozycji, maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem (sek.) w przypadku ogłuszania prostego, jakość gazu, temperatura gazu,
 - dwutlenek węgla w połączeniu z gazami obojętnymi: j.w.,
 - gazy obojętne: j.w.,
 - dwutlenek węgla w dwu fazach: stężenie dwutlenku węgla, czas ekspozycji, jakość gazu, temperatura gazu,
- h) wskaźniki oceny skuteczności ogłuszenia,
- i) sposób postępowania w przypadku nieskutecznego ogłuszenia,
- j) sposób postępowania ze zwierzętami w przypadku zatrzymania linii ubojowej;
- 5) **dotycząca podwieszania żywych zwierząt** zawiera następujące informacje:
- a) osoby odpowiedzialne,
 - b) sposób podwieszania zwierząt w zależności od gatunku lub kategorii,
 - c) maksymalny czas wykonania czynności do momentu ogłuszenia,
 - d) wskaźniki oceny skuteczności ogłuszenia,
 - e) metody postępowania w przypadku stwierdzenia, że zwierzę odzyskuje świadomość;
- 6) **dotycząca wykrwawiania zwierząt** zawiera następujące informacje:
- a) osoba odpowiedzialna,
 - b) maksymalny czas pomiędzy ogłuszeniem zwierzęcia a rozpoczęciem wykrwawiania, w zależności od metody ogłuszania i gatunku zwierząt,
 - c) miejsce i sposób wkłucia,

- d) długość procesu wykrwawiania, w tym czas po jakim można przystąpić do obróbki tuszy,
- e) wskaźniki informujące o tym, iż zwierzę nie zostało efektywnie wykrwawione i nie można przystąpić do dalszej obróbki,
- f) metody postępowania w przypadku stwierdzenia, że zwierzę odzyskuje świadomość,
- g) sposób postępowania ze zwierzętami w przypadku zatrzymania linii ubojowej;

7) **dotycząca kontroli ogłuszania** zawiera następujące informacje:

- a) osoba odpowiedzialna za kontrole,
- b) liczba zwierząt w próbie poddawanej kontroli (reprezentatywna),*
- c) częstotliwość kontroli, w tym wytyczne dotyczące zmiany częstotliwości kontroli; okoliczności i czas np. 50% kontroli przeprowadzanych na początku zmiany, a 50% kontroli na końcu zmiany (na skuteczność może wpływać: stan sprzętu, przyłożenie, zmęczenie operatora, różnice wielkościowe wśród zwierząt),*
- d) miejsce przeprowadzania kontroli,
- e) wskaźniki wskazujące na skuteczne lub nieskuteczne ogłuszanie,
- f) kryteria wskazujące czy skuteczność ogłuszania jest zadowalająca czy nie,
- g) sposób działania w przypadku, gdy skuteczność ogłuszania nie jest zadowalająca;

* kontrola tych punktów procedury powinna opierać się na analizie danych historycznych, które wskazują czy zaproponowana przez podmiot liczba zwierząt poddawana kontroli oraz częstotliwość tych kontroli jest wystarczająca do osiągnięcia zamierzonych celów czyli zapewnienia dobrostanu zwierząt.

8) **dotycząca obowiązków pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt** zawiera następujące informacje:

- a) osoba pełniąca funkcję pracownika ds. dobrostanu zwierząt,
- b) zakres czynności w odniesieniu do działań odbywających się w rzeźni, w tym określenie częstotliwości kontroli dotyczących poszczególnych czynności wykonywanych w rzeźni,
- c) sposób raportowania nieprawidłowości,
- d) sposób prowadzenia rejestru podjętych działań,
- e) kompetencje w zakresie wydawania poleceń pracownikom rzeźni.

4. Jednocześnie, urzędowi lekarze weterynarii przeprowadzają ww. kontrole w oparciu o zasady opisane w kolejnych rozdziałach niniejszej instrukcji:

- 1) warunków transportu zwierząt, zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale 5;
- 2) przemieszczania zwierząt na terenie rzeźni, zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale 6;
- 3) przetrzymywania zwierząt na terenie rzeźni, zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale 7;

- 4) uboju zwierząt zgodnie z zasadami opisanymi w rozdziale 8;
 - 5) pozostałych wymogów, w tym postępowania personelu zgodnie ze standardowymi procedurami operacyjnymi, według zasad opisanych w rozdziale 10.
5. W przypadku kontroli warunków transportu, urzędowy lekarz weterynarii oprócz weryfikacji skuteczności nadzoru prowadzonego przez pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt w zakresie oceny stanu zwierząt dostarczanych do rzeźni oraz podejmowania właściwych decyzji co do zwierząt wymagających szczególnej opieki, ma obowiązek skontrolowania minimum 1 raz na kwartał każdy podmiot, prowadzący działalność polegającą na *zarobkowym transporcie zwierząt lub transporcie zwierząt wykonywanym w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej*, dostarczający zwierzęta do danej rzeźni, zgodnie z rozdziałem 5. W przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów przez danego przewoźnika, konieczne jest przeprowadzenie kontroli dwóch kolejnych przesyłek dostarczanych przez tego przewoźnika do rzeźni.

5. KONTROLA TRANSPORTU ZWIERZĄT DOSTARCZANYCH DO RZEŹNI

1. Kontrola transportu zwierząt dostarczanych do rzeźni powinna objąć:
 - 1) sposób transportu zwierząt;
 - 2) czas transportu;
 - 3) stan ogólny zwierząt;
 - 4) identyfikację i rejestrację zwierząt.
2. Kontrola **sposobu transportu zwierząt** obejmuje sprawdzenie środków transportu pod względem zgodności z przepisami rozporządzenia (WE) nr 1/2005 w zakresie wymagań dla środków transportu, ich konstrukcji i wyposażenia, a także gęstości załadunku.

Przy przeprowadzaniu ww. kontroli należy posługiwać się aktualnie obowiązującą instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii w *sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli wykonywania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu*.
3. Kontrola **czasu transportu** obejmuje sprawdzenie:
 - 1) dziennika podróży (jeśli jest wymagany);
 - 2) zapisów w świadectwie zdrowia dotyczących czasu wyjazdu (pkt I.15) oraz przybliżonego czasu przewozu (pkt I.29), jeśli dziennik podróży nie jest wymagany;
 - 3) kontrolę dokumentu wystawianego na podstawie art. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005, jeśli dziennik podróży i świadectwo zdrowia nie są wymagane.

4. Kontrola **stanu ogólnego zwierząt** obejmuje sprawdzenie czy zwierzęta nie wykazują takich objawów jak:

- 1) nadmierne zmęczenie i słabość po transporcie – urzędowy lekarz weterynarii powinien ocenić stan zwierząt i zdecydować, czy powinny zostać natychmiast ubite czy też powinny zostać skierowane na odpoczynek przed ubojem;
- 2) rany i świeże, rozległe otarcia skóry;
- 3) ciąża przekraczająca 90% przewidywanego okresu ciąży;
- 4) stan wskazujący na to, iż samica rodziła w poprzednim tygodniu (w ciągu ostatnich 7 dni);
- 5) zbyt młody wiek, który czyni te zwierzęta niezdolnymi do transportu, zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1/2005.

Ponadto, urzędowy lekarz weterynarii powinien kontrolować sposób postępowania ze zwierzętami, które nie mogą się samodzielnie poruszać bez bólu lub poruszać się bez pomocy. Należy pamiętać, iż ww. zwierzęta powinny zostać uśmiercone na środku transportu, zgodnie z przepisami określonymi

w rozporządzeniu Rady nr 1099/2009 przez osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje. Jedynie gdy rzeźnia posiada szczegółową procedurę operacyjną dotyczącą uboju zwierząt zalegających na środku transportu może dokonać uboju tych zwierząt pod nadzorem urzędowego lekarza weterynarii. Procedura ta musi wskazywać sposób postępowania zapobiegający zbyt długiemu czasowi pomiędzy ogłuszeniem zwierzęcia, a rozpoczęciem wykrwawienia. Ponadto, ww. działania mogą mieć miejsce jedynie w przypadku, gdy pozostałe zwierzęta zostaną wyładowane ze środka transportu. Jeżeli wyładowanie zwierząt jest niemożliwe przed usunięciem zalegającego zwierzęcia konieczne jest jak najszybsze jego zabicie i usunięcie zwłok.

Powiatowi lekarze weterynarii nadzorujący rzeźnię powinni określić sposób postępowania urzędowych lekarzy weterynarii w sytuacji dostarczenia do rzeźni zwierząt niezdolnych do samodzielnego poruszania się. Należy ustalić zasady współpracy pomiędzy wyznaczonym urzędowym lekarzem sprawującym nadzór nad ubojem zwierząt rzeźnych a właściwym powiatowym lekarzem weterynarii sprawującym nadzór nad daną rzeźnią, w zakresie przekazywania informacji

o wykrytych przypadkach dostarczania do rzeźni zwierząt niezdolnych do samodzielnego poruszania się. Ponadto powinno się określić formę przekazywania informacji (elektronicznie, papierowo, ustnie) i szacunkowy czas, w którym zgłoszenie powinno dotrzeć do właściwego powiatowego lekarza weterynarii. Każdorazowo przekazanie informacji powinno być odnotowane

w dzienniku badania przedubojowego zwierząt.

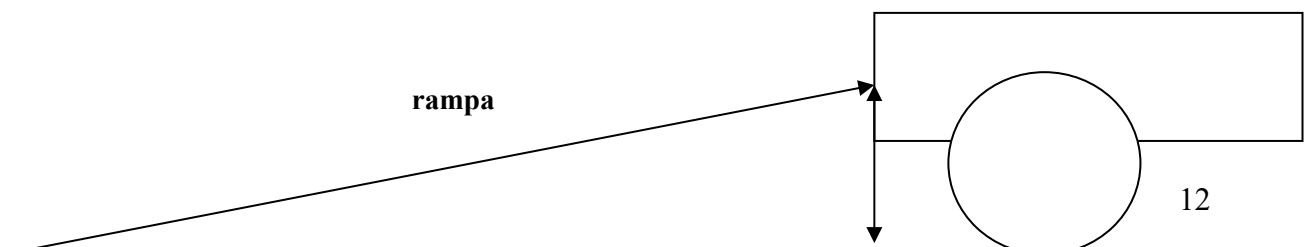
5. Kontrola identyfikacji i rejestracji zwierząt obejmuje następujące działania urzędowego lekarza weterynarii:

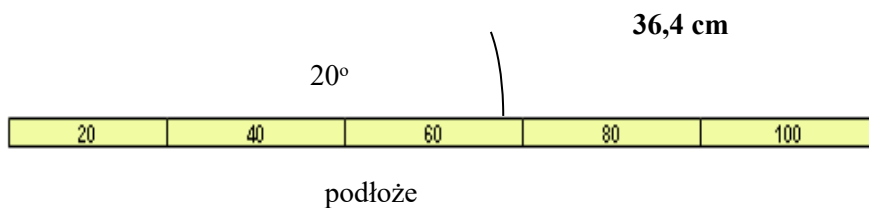
- 1) po otrzymaniu przez rzeźnię informacji o spodziewanych przesyłkach, sprawdzenie w centralnej bazie danych (CBD), czy podmiot zamierzający dostarczyć zwierzęta nie ma statusu zablokowany lub zawieszony;
- 2) przeprowadzenie fizycznej weryfikacji identyfikacji każdego zwierzęcia dostarczonego do rzeźni w ramach badania przedubojowego poprzez:
 - a) kontrolę prawidłowości oznakowania bydła:
 - czy posiada kolczyki na obydwu małżowinach usznych z tym samym numerem identyfikacyjnym oraz paszport,
 - czy numer identyfikacyjny na kolczykach jest zgodny z numerem wpisanym do paszportu,
 - czy płeć i wiek zwierzęcia są zgodne z danymi wpisanymi do paszportu,
 - czy w paszporcie wpisany jest ostatni właściciel zwierzęcia (gospodarstwo pochodzenia lub pośrednik),
 - b) kontrolę prawidłowości oznakowania owiec i kóz:
 - czy posiada kolczyki na obydwu małżowinach usznych z tym samym numerem identyfikacyjnym oraz dokument przewozowy,
 - c) kontrolę prawidłowości oznakowania świń:
 - czy zwierzę posiada czytelny tatuaż lub kolczyk z numerem siedziby stada pochodzenia tj. numer siedziby stada (z wyłączeniem siedziby pośrednika), z której zwierzęta zostały przywiezione do rzeźni,
 - d) kontrolę prawidłowości oznakowania koniowatych: patrz wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii dotyczące zasad identyfikacji i rejestracji zwierząt z rodziny koniowatych oraz stosowania przepisów rozporządzenia wykonawczego komisji (UE) 2015/262 określającego na podstawie dyrektywy Rady 90/427/EWG i 2009/156/WE, zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych.
6. Kontrola identyfikacji i rejestracji zwierząt obejmuje ponadto:
 - 1) w przypadku przeżuwaczy, sprawdzenie spójności historii i danych zwierzęcia w CBD:
 - dla 20% zwierząt losowo wybranych ze stawki dostarczonej do uboju, w przypadku, gdy liczba zwierząt w przesyłce jest większa niż 25 sztuk, albo
 - dla 100% zwierząt, w przypadku, gdy liczba sztuk w przesyłce jest równa lub mniejsza niż 25 sztuk;
 - 2) w przypadku świń, kontrola danych w CBD IRZ dotyczących przemieszczeń z i do gospodarstwa pochodzenia świń, tak aby ocenić wiarygodność danych np. czy gospodarstwo pochodzenia posiada na stanie sprzedaną liczbę zwierząt, lub czy sprzedaż ta została już zgłoszona.

7. W przypadku stwierdzenia podczas kontroli identyfikacji i rejestracji przeżuwaczy, że historia weryfikowanej sztuki jest niespójna lub dane są niezgodne ze stanem faktycznym:
 - 1) ubój takiego zwierzęcia powinien zostać wstrzymany lub po dokonaniu uboju tusza powinna zostać zajęta do czasu wyjaśnienia sprawy (postępowanie zgodnie z pkt. 7);
 - 2) należy przeprowadzić weryfikację historii wszystkich zwierząt z danej przesyłki (weryfikacja obejmuje 100% stawki).
8. W przypadku stwierdzenia powyższych nieprawidłowości w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt, ubój zwierzęcia powinien zostać wstrzymany na 72 godziny lub po dokonaniu uboju tusza powinna zostać zajęta do czasu wyjaśnienia sprawy przez właściciela zwierzęcia. W przypadku, gdy nie będzie możliwe wyjaśnienie nieprawidłowości, tuszę należy uznać za niezdatną do spożycia przez ludzi i sklasyfikować jako materiał kategorii 1.
9. Informacje o nieprawidłowościach w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt a także o stwierdzonych urazach, złamaniach, zgodnie z instrukcją Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie sposobu prowadzenia przez urzędowego lekarza weterynarii dziennika badania przedubojowego zwierząt, dziennika badania poubojowego mięsa, dziennika badania przedubojowego drobiu, dziennika badania poubojowego mięsa drobiowego, dziennika oględzin nieoskórowanych tusz zwierząt łownych oraz dziennika badania mięsa pozyskanego w wyniku odstrzału zwierząt łownych, powinny być wpisywane w kolumnie 19 «Uwagi» dziennika przedubojowego. Dodatkowo, należy podać informacje o przewoźniku, który dostarczył takie zwierzę.

6. KONTROLA PRZEMIESZCZANIA ZWIERZĄT NA TERENIE RZEŻNI

1. Kontrola przemieszczania zwierząt na terenie rzeźni powinna objąć:
 - 1) rozładunek zwierząt;
 - 2) zachowanie personelu w trakcie przemieszczania zwierząt;
 - 3) urządzeń i ciągów komunikacyjnych przeznaczonych do przemieszczania zwierząt.
2. Kontrola **rozładunku zwierząt**, obejmuje sprawdzenie:
 - 1) urządzeń służących do rozładunku zwierząt, w zakresie spełniania przez nie następujących warunków:
 - a) kąt nachylenia rampy nieprzekraczający 20° , co stanowi 36,4% nachylenia w stosunku do płaszczyzny poziomej dla świń, cieląt i koni; $26^{\circ}34'$, czyli 50% nachylenia w stosunku do płaszczyzny poziomej dla owiec i dorosłego bydła,
(sposób obliczania: należy odmierzyć 1 m od dalszego końca rampy, a następnie na wysokości 1m dokonać pomiaru odległości pomiędzy podłożem a rampą)

kąt 100% = na 1 m liniowym następuje przewyższenie o 1 m = 45°

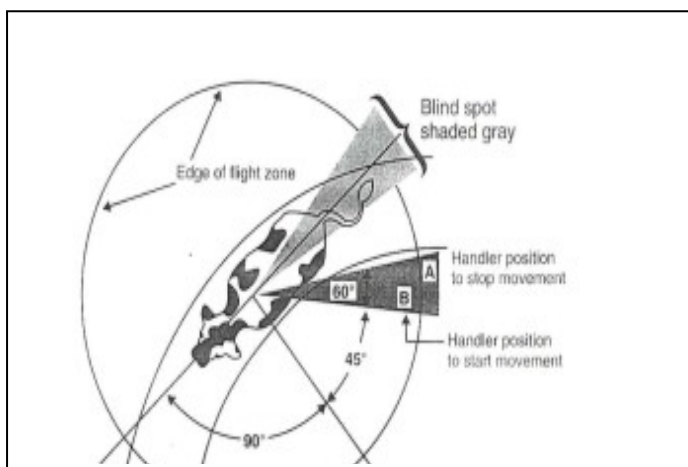
kąt 50% = na 1 m liniowym następuje przewyższenie o 50 cm = 26,34°

kąt 36,4% = na 1 m liniowym następuje przewyższenie o 36,4 cm = 20°

- b) boczne bariery zabezpieczające przed wypadaniem bądź ucieczką zwierząt dostosowane do gatunku zwierząt; w przypadku bydła i koni bariery powinny mieć 1,2 m wysokości, w przypadku owiec i świń przynajmniej 0,5 m wysokości,
 - c) podłoga zapobiegająca ślizganiu się zwierząt – powierzchnia powinna być sucha, porowata, pokryta ściółką lub gumowymi matami (maty te nie mogą przesuwac się na rampie), często oczyszczana tak, aby nie zalegały na niej odchody zwierząt,
 - d) brzeg wejścia na rampę powinien być równy z brzegiem podłogi samochodu – nie może być pomiędzy nimi przerwy ani stopnia, które zwierzęta musiałyby pokonać;
 - e) rampa musi być odpowiednio szeroka tj. równa szerokości wyjścia samochodu, tak aby nie było po bokach rampy przestrzeni, w które mogłyby wejść zwierzęta, a także aby nie powodowała zwężenia utrudniającego ruch zwierząt;
- 2) miejsca rozładunku zwierząt w zakresie spełniania przez nie następujących warunków:
- a) rampa oraz całe miejsce, w którym odbywa się rozładunek, musi być dobrze oświetlone; w przypadku oświetlenia sztucznego, światło powinno padać z góry tak, aby równo oświetlać cały teren, a jednocześnie nie oślepiac zwierząt; w szczególności, w przypadku rzeźni drobiu, zaleca się, aby pomieszczenie, gdzie odbywa się rozładunek, powinno być oświetlone światłem niebieskim przyciemnionym,
 - b) w przypadku, gdy zwierzęta muszą oczekiwać na rozładunek, co ma miejsce w szczególności w przypadku drobiu, zaleca się aby środek transportu był ustawiony w miejscu zadaszonym tak, aby zwierzęta były chronione przed działaniem promieni słonecznych oraz opadami atmosferycznymi; w przypadku zwierząt w kontenerach, szczególne znaczenie ma zapewnienie właściwej wentylacji, w szczególności w porze letniej, dlatego należy skontrolować, czy podjęto w tym zakresie właściwe środki np. odchyłono burty samochodu, wyładowano krańcowe kontenery, włączono wentylację w samochodzie lub zapewniono system wentylacji przez rzeźnię poprzez zamontowanie wentylatorów wzdłuż których ustawia się środki transportu;
- 3) sposobu postępowania ze zwierzętami podczas rozładunku:

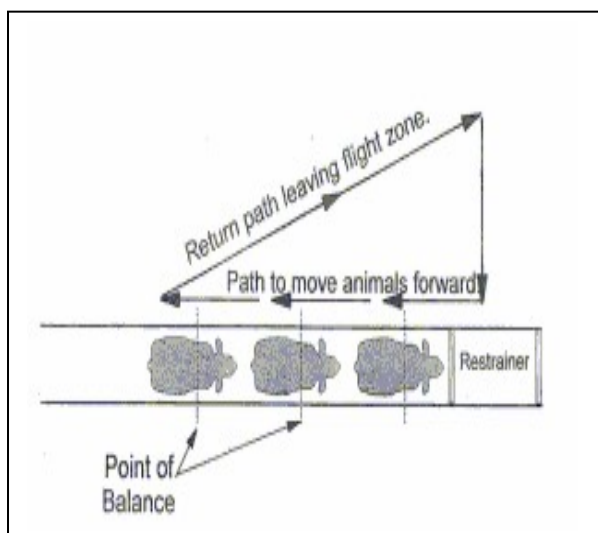
- a) czy zwierzęta po przybyciu do rzeźni zostały rozładowane bez zbędnej zwłoki,
 - b) czy zwierzęta nieodsadzone, samice w laktacji, samice, u których poród nastąpił w transporcie oraz zwierzęta w kontenerach są ubijane w pierwszej kolejności; czy w przypadku, gdy jest to niemożliwe, zapewniono zwierzętom odpowiednie warunki, tj.:
 - dojenie samic nie rzadziej niż co 12 godzin,
 - nowonarodzonym zwierzętom zapewniono warunki do ssania oraz wygodne legowisko,
 - zwierzętom w kontenerach zapewniono wodę oraz odpowiednią wentylację.
3. Kontrola **postępowania personelu w trakcie przemieszczania zwierząt na terenie rzeźni** obejmuje sprawdzenie:
- 1) sposobu wykorzystania przez personel w trakcie przemieszczania zwierząt wzorców zachowań, prezentowanych przez większość zwierząt gospodarskich, takich jak:
 - a) podążanie za przywódcą stada,
 - b) reakcja ucieczki przy przekroczeniu „strefy ucieczki” (strefa ucieczki-najmniejsza odległość, na jaką zwierzę pozwala się zbliżyć człowiekowi lub naturalnemu wrogowi)
 - unikanie gwałtownego wkraczania w strefę ucieczki, gdyż może to spowodować panikę zwierzęcia,
 - c) przemieszczanie zwierząt przy wykorzystaniu „punktu równowagi” znajdujący się na wysokości łopatki zwierzęcia - aby spowodować ruch zwierzęcia do przodu należy przesunąć się w kierunku zadu zwierzęcia wchodząc w zakres strefy ucieczki, jeśli zaś chcemy, aby zwierzę się cofnęło, należy przesunąć się w kierunku głowy zwierzęcia wchodząc w zakres strefy ucieczki; aby zwierzę się zatrzymało należy wyjść poza strefę ucieczki;

Rys. 1. Schemat przemieszczania zwierząt przy wykorzystaniu „strefy ucieczki”.

Edge of flight zone – granica dystansu ucieczki
 Point of balance – punkt równowagi
 Handler position to start movement – pozycja osoby obsługującej, aby spowodować ruch zwierzęcia
 Handler position to stop movement – pozycja osoby obsługującej, aby zatrzymać ruch zwierzęcia
 Blind spot shaded Gray – ślepa strefa

Rys. 2. Schemat przemieszczania zwierząt przy wykorzystaniu „punktu równowagi”

Point of balance – punkt równowagi
 Path to move animals forward – droga którą powinna poruszać się osoba obsługująca, aby zwierzęta poruszały się do przodu
 Return path leaving flight zone – droga powrotna (opuszczenia strefy dystansu ucieczki) osoby obsługującej.

2) sposobu obchodzenia się ze zwierzętami:

- a) czy umożliwiono zwierzętom poruszanie się swobodnym krokiem – nie wolno zmuszać zwierząt do biegu ani szybkiego marszu,
- b) czy w przypadku, gdy zwierzęta idące na przedzie grupy zatrzymają się – nie pogania się zwierząt idących z tyłu tak, że jedno zwierzęta tratują inne,
- c) czy stosowanie przyrządów przeznaczonych do przepędzania zwierząt ograniczono do niezbędnego minimum i tylko do sytuacji, gdy przed zwierzętami jest wolna droga, którą mogą się poruszać; czy do przepędzania zwierząt są używane wyłącznie grzechotki, klepaki, płachty z tworzyw sztucznych, sklejki, twardej gumy – nie wolno stosować drągów, prętów ani zakończonych ostro przedmiotów,

- d) czy przyrządy emitujące impulsy elektryczne są używane jedynie w sytuacjach, gdy zwierzę, przed którym jest wolna przestrzeń, nie reaguje na inne metody stosowane w celu spowodowania jego ruchu do przodu; czy są używane jedynie w przypadku dorosłego bydła oraz dorosłych świń; czy impuls jest stosowany jedynie w mięśnie zadu i trwa nie dłużej niż sekundę; czy pomiędzy kolejnymi impulsami następuje przerwa, a ponadto, jeśli na impuls nie było reakcji, czy był on ponawiany,
- e) czy zwierzęta nie są bite lub kopane; czy nie są podnoszone lub ciągnięte za głowę, uszy, kończyny, ogon, czy sierść; czy nie jest stosowane wykręcanie, zgniatanie lub łamanie ogona, stosowanie nacisku na gałki oczne lub inne metody powodujące ból u zwierzęcia,
- f) czy zwierzęta, które nie mogą poruszać się o własnych siłach są uśmiercane w miejscu, w którym się znajdują,
- g) czy kontenery nie są rzucane lub przewracane; czy są stawiane w takiej pozycji, w jakiej stały w samochodzie, tak aby zwierzęta nie były zmuszane do zmiany pozycji (zgodnie z oznaczeniem góra – dół na kontenerze.); czy w przypadku, gdy kontenery są ustawiane jeden na drugim stosowane są zabezpieczenia:
 - ograniczające spadanie odchodów na zwierzęta znajdujące się poniżej,
 - zapewniające stabilność kontenerów,
 - zapewniające swobodną wentylację,
- h) czy zwierzęta z kontenerów są wyjmowane ostrożnie, a jeśli to możliwe – pojedynczo, ptaków nie można wyciągać z kontenerów za skrzydła lub nogi, królików za kończyny lub uszy.

4. Kontrola **konstrukcji pomieszczeń rzeźni przeznaczonych do przemieszczania zwierząt** obejmuje sprawdzenie konstrukcji przejść i korytarzy:

- a) czy przejścia, którymi przemieszczane są zwierzęta, są skonstruowane tak, aby nie powodować utrudnień dla przemieszczających się zwierząt,
- b) czy nawierzchnia nie różni się przyczepnością na poszczególnych odcinkach,
- c) czy korytarze są właściwie oświetlone – światło nie może oślepić zwierząt; zwierzęta nie powinny być przeprowadzane z miejsc jaśniejszych do ciemniejszych,
- d) czy w przypadku świń i owiec, zwierzęta mają zapewnioną możliwość przemieszczania się obok siebie, z wyjątkiem korytarzy prowadzących do urządzeń do krępowania;
- e) czy podłoga wykonana i utrzymana jest tak, aby minimalizować ryzyko potknięcia, poślizgnięcia się, upadku bądź zranienia się zwierząt,

- f) czy przed stanowiskiem ogłuszania korytarz ulega zwężeniu tak, aby zwierzęta pojedynczo wchodziły na stanowisko ogłuszania; zwężenie korytarza powinno następować równomiernie na pewnym odcinku (efekt lejka).

Zaleca się ponadto, aby:

- a) na drodze przepędzania zwierząt lub w jej pobliżu nie było zmian oświetlenia, łańcuchów lub innych błyszczących i hałasujących przedmiotów – wystąpienie powyższych przeszkód powoduje płoszenie się zwierząt, ich zatrzymywanie się lub zawracanie,
- b) korytarze nie zakręcały ostro, nie posiadały zwężeń, nie występowały zmiany poziomu podłogi ani miejsca zaciemnione,
- c) korytarze miały kształt łagodnej krzywizny, co ułatwia przepędzanie zwierząt,
- d) w przypadku bydła korytarze prowadzące do stanowiska ogłuszania posiadały lite ściany, szerokość tunelu nie powinna przekraczać 80 cm tak, aby zwierzę nie mogło się obrócić,
- e) korytarze dla świń i owiec były zbudowane pod kątem tak, aby zwierzęta poruszały się po powierzchni wznoszącej się,
- f) została zapewniona możliwość wyprowadzenia zwierząt z korytarzy prowadzących do stanowiska ogłuszania w przypadku przerw lub opóźnień na linii ubojowej.

7. KONTROLA PRZETRZYMYWANIA ZWIERZĄT NA TERENIE RZEŻNI

- 1. Kontrola przetrzymywania zwierząt na terenie rzeźni powinna objąć:
 - 1) konstrukcję miejsc, pomieszczeń i zagród w rzeźni, przeznaczonych do przetrzymywania zwierząt, zwanych dalej magazynem żywca;
 - 2) opiekę zapewnianą zwierzętom przetrzymywanym w rzeźni.
- 2. Kontrola **konstrukcji magazynu żywca** obejmuje sprawdzenie:
 - 1) ogólnej konstrukcji:
 - a) czy nie występują ostre krawędzie ani inne wystające elementy, które mogłyby powodować urazy u zwierząt,
 - b) czy zwierzęta są chronione przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi,
 - c) czy podłogi posiadają niepowodującą poślizgów powierzchnię,
 - d) czy liczba poidel jest wystarczająca w stosunku do liczby planowanych zwierząt; czy poidła są umieszczone na odpowiedniej wysokości, tak aby zwierzęta miały do nich swobodny dostęp;
 - e) czy zapewniono system wentylacji wydajny i niepowodujący powstawania przeciągów; czy system wentylacji jest dostosowany do liczby zwierząt dla jakiej przeznaczone są pomieszczenia; czy system wentylacji jest dostosowany do warunków klimatycznych; czy system wentylacji nie powoduje nadmiernego hałasu; czy w przypadku wentylacji

mechanicznej zainstalowano dodatkowe urządzenia wspomagające w razie jej awarii oraz sytemy alarmowe,

- f) czy zapewniono sztuczne oświetlenie umożliwiające zwierzętom dobre widzenie oraz przeprowadzenie kontroli zwierząt o każdej porze, a także przenośne oświetlenie wspomagające,
 - g) czy jest możliwość podawania paszy zwierzętom przebywającym w magazynie żywca powyżej 12 godzin; jak często zwierzęta przebywają w magazynie żywca powyżej 12 godzin i czy w tych okresach zapewniana była pasza dla zwierząt (faktury zakupu; kontrola miejsca składowania paszy),
 - h) czy zapewniono materiały służące jako ściółka, zapewniające komfort zwierzętom oraz właściwą absorpcję moczu i kału; gdzie składowana jest ściółka;
- 2) powierzchni dostosowanej do potrzeb przetrzymywanych gatunków zwierząt, umożliwiających swobodnie stanie, położenie się i obrócenie; zaleca się, aby zwierzęta w magazynie żywca nie były wiązane, z wyjątkiem zwierząt agresywnych, np. buhajów czy ogierów.
3. Kontrola **opieki zapewnianej zwierzętom przetrzymywanym w rzeźni** obejmuje sprawdzenie:
- a) czy w przypadku używania urządzeń do wiązania zwierząt są one skonstruowane w taki sposób, aby:
 - były wystarczająco mocne,
 - były bezpieczne dla zwierząt, tj. zaprojektowane tak, aby wyeliminować możliwość uduszenia oraz umożliwić szybkie uwolnienie zwierzęcia, aby nie powodowały urazów u zwierząt,
 - b) aby uwiązane do nich zwierzęta miały możliwość swobodnego położenia się i wstania oraz swobodny dostęp do wody i karmy,
 - c) czy zwierzęta nie są wiązane za rogi, poroża, pierścienie nosowe i czy nie mają pętanych nóg,
 - d) czy zwierzęta z jednej przesyłki są, w miarę możliwości, trzymane razem; jak również, czy zwierzęta z różnych przesyłek trzymane są w różnych kojcach; ponadto, czy odseparowano od siebie zwierzęta agresywne; czy bydło rogate nie jest trzymane razem z bydlęciem bez rogów; czy konie jeśli nie zostały rozkute są trzymane oddzielnie; czy buhaje są trzymane oddzielnie od krów,
 - e) czy w przypadku przegrzania zwierząt, stosuje się ich schładzanie, przez zastosowanie odpowiednich środków, takich jak spryskiwacze, wentylatory itp.,
 - f) czy zwierzętom zapewnia się stały dostęp do wody dostarczanej przez urządzenia służące do pojenia zwierząt ;

- g) czy zakład jest przygotowany aby zwierzęta nie poddane ubojowi w ciągu 12 godzin otrzymały paszę w ilości i czasie dostosowanym do ich gatunku,
- h) czy krowy, owce i kozy w laktacji są zdajane nie rzadziej niż co 12 godzin,
- i) czy zwierzęta agresywne umieszczono w osobnym boksie, oznaczonym napisem ostrzegawczym,
- j) czy na każdym kojcu, stanowisku lub boksie, w których przetrzymuje się zwierzęta przed ubojem, znajduje się w widocznym miejscu informacja z datą i godziną przybycia zwierząt, a w przypadku kojców grupowych także maksymalną liczbą zwierząt, jaka może znajdować się w danym kojcu,
- k) czy przed przybyciem zwierząt zostały przygotowane kojce do oddzielnego utrzymywania zwierząt wymagających szczególnej opieki,
- l) czy zwierzęta padłe są natychmiast usuwane z kojca i umieszczane w pomieszczeniu, w którym znajdują się produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego kat. 2 lub 1.

Zaleca się ponadto, aby zwierzęta, u których stwierdzono ciężkie urazy lub zły stan ogólny, zostały poddane niezwłocznie ubojowi – w przypadku, gdy natychmiastowy ubój jest niemożliwy, zwierzęta takie powinny zostać oddzielone od innych i ubite najszybciej jak to jest możliwe.

8. KONTROLA UBOJU ZWIERZĄT

1. Kontrola uboju zwierząt powinna objąć:

- 1) warunki unieruchamiania i ogłuszania zwierząt;
- 2) sposoby ogłuszania zwierząt i ich skuteczność;
- 3) wykrwawianie zwierząt.

2. Kontrola **warunków unieruchamiania i ogłuszania zwierząt** obejmuje:

- 1) sprawdzenie sprzętu do ogłuszania zwierząt, w tym:
 - a) dysponowanie sprzętem do ogłuszania oraz sprzętem zapasowym, sprawnym i gotowym do użycia w razie awarii, przechowywanym w pobliżu miejsca ogłuszania zwierząt – lokalizacja sprzętu do ogłuszania oraz sprzętu zapasowego powinna umożliwiać powtórne ogłuszenie zwierzęcia, zarówno w miejscu do ogłuszania (w przypadku, gdy ogłuszenie okazało się nieskuteczne), jak i w miejscu do wykrwawiania, w przypadku, gdy zwierzę zacznie odzyskiwać świadomość – w przypadku używania kleszczy do ogłuszania elektrycznego ich podłączenie musi być takie, aby użycie kleszczy było możliwe aż do miejsca wykrwawiania lub też w pobliżu

musi znajdować się urządzenie mechaniczne, które umożliwi szybkie, powtórne ogłuszenie zwierzęcia,

- b) kontrolowanie stanu sprzętu do ogłuszania oraz sprzętu zapasowego przed przystąpieniem do ogłuszania zwierząt – czy fakt przeprowadzania kontroli jest odnotowywany w przeznaczonym do tego dokumencie i potwierdzany podpisem pracownika, który jej dokonał,
- c) sposobu przechowywania, konserwacji oraz używania sprzętu do ogłuszania – czy sprzęt jest konserwowany i kontrolowany zgodnie z instrukcjami producenta i przez osoby przeszkolone; czy sprzęt każdego dnia po zakończeniu pracy jest czyszczony; czy sprzęt oraz naboje są przechowywane w suchym miejscu; czy w przypadku urządzenia z zablokowanym bolcem, prawidłowe działanie mechanizmu cofającego bolec jest kontrolowane po każdym strzale; należy pamiętać, że niewłaściwa konserwacja, przechowywanie i użycie sprzętu może powodować jego nieprawidłową pracę, a co za tym idzie niewłaściwe ogłuszanie,
- d) czy sprzęt do unieruchamiania i ogłuszania jest zaopatrzony w instrukcje producenta dotyczące użytkowania sprzętu określające co najmniej:
 - gatunki, kategorie, liczbę lub masę ciała zwierząt, do stosowania wobec których urządzenia te są przeznaczone,
 - zalecane parametry odpowiadające różnym okolicznościom użytkowania, w tym najważniejsze parametry określone w załączniku I rozdział I rozporządzenia Rady Nr 1099/2009,
 - w przypadku urządzeń do ogłuszania – metodę monitorowania skuteczności urządzeń w odniesieniu do zgodności z przepisami rozporządzenia Rady Nr 1099/2009,
 - zalecenia dotyczące konserwacji i, w razie konieczności, kalibracji urządzeń do ogłuszania;

(konieczność posiadania ww. instrukcji dotyczy urządzeń, które zostały nabyte począwszy od dnia 1 stycznia 2013 r.; jednakże zakład użytkujący urządzenia nabyte przed 1 stycznia 2013 r. powinien wykazać, iż dokonał próby uzyskania od producenta instrukcji do posiadanego sprzętu.)

- 2) sprawdzenie miejsca służącego do unieruchamiania zwierząt, w tym lokalizacji umożliwiającej bezproblemowe wejście zwierzęcia do klatki – zaleca się, aby:
 - a) wejście nie było usytuowane pod kątem tak, aby zwierzęta nie musiały zmieniać kierunku ruchu przy wchodzeniu do klatki oraz aby było dobrze oświetlone,
 - b) pomiędzy podłogą klatki i prowadzącego do niej korytarza nie było progów ani szczelin,

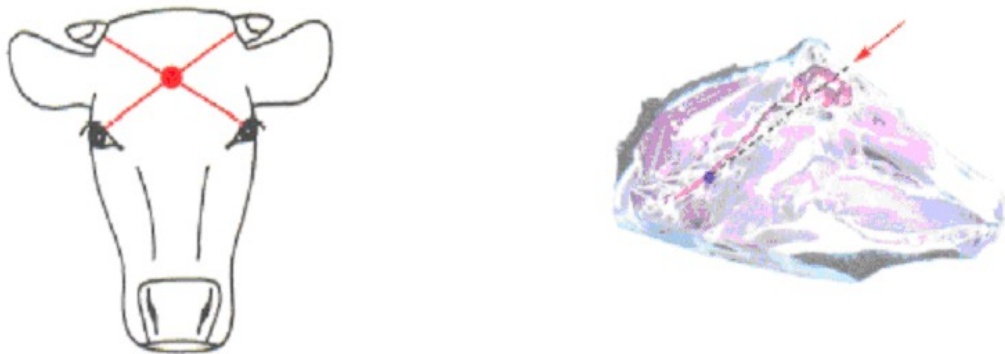
- c) zwierzęta nie były zmuszane do pokonywania jakichkolwiek przeszkód w trakcie wchodzenia do miejsca unieruchamiania;
- 3) sprawdzenie czy konstrukcja, wykonanie i utrzymanie urządzeń do unieruchamiania zwierząt:
 - a) umożliwiają optymalizację ogłuszania, tj. czy możliwy jest łatwy dostęp operatora do głowy zwierzęcia; czy zapobiega swobodnym ruchom zwierzęcia do przodu, do tyłu i na boki; czy ogranicza ruch głowy zwierzęcia i eksponuje ją tak, aby łatwo można przyłożyć urządzenia do ogłuszania we właściwym miejscu, czy mechanizm urządzenia do unieruchamiania zwierząt nie pracuje zbyt głośno, gdyż hałas powoduje niepokój zwierząt,
 - b) nie powodują urazów u zwierząt:
 - podłoga nie może być śliska – odchody zwierząt muszą być usuwane na bieżąco,
 - brak ostrych krawędzi,
 - c) minimalizują próby uwolnienia się i wokalizacji przy unieruchamianiu,
 - d) ograniczają do minimum czas od wprowadzenia zwierzęcia do urządzenia służącego do unieruchomienia do momentu jego ogłuszenia;
- 4) sprawdzenie postępowania personelu podczas unieruchamiania i ogłuszania zwierząt:
 - a) czy zwierzęta są prawidłowo unieruchamiane, tzn. czy nie są stosowane zabronione sposoby unieruchamiania, tj.:
 - podwieszanie lub podciąganie przytomnych zwierząt – z wyjątkiem drobiu,
 - mechaniczne unieruchamianie za pomocą zacisków lub wiązanie nóg lub śródstopi zwierząt – z wyjątkiem drobiu,
 - przecinanie rdzenia kręgowego, na przykład za pomocą noża lub sztyletu,
 - stosowanie prądu elektrycznego, który nie ogłusza ani nie uśmierca zwierzęcia, a szczególnie stosowanie prądu elektrycznego, który nie przepływa przez mózg,
 - b) czy urządzenie do ogłuszenia jest przykładane do głowy zwierzęcia niezwłocznie po unieruchomieniu zwierzęcia – ruchy zwierzęcia, zwłaszcza ruchy głowy mogą spowodować niewłaściwe ogłuszenie,
 - c) czy ogłuszanie jest przeprowadzane niezwłocznie po unieruchomieniu zwierzęcia,
 - d) czy stosowane są dozwolone dla gatunku metody ogłuszania (Załącznik I niniejszej instrukcji),
 - e) czy podczas ogłuszania brane są pod uwagę parametry określone dla danej metody, zgodne z instrukcją producenta.

3. Kontrola sposobów ogłuszania zwierząt i ich skuteczności obejmuje:

1) sprawdzenie sposobu ogłuszania zwierząt w przypadku zastosowania ogłuszania mechanicznego:

a) czy urządzenie bolcowe penetrujące jest przykładane z przodu głowy prostopadle do powierzchni kości, zgodnie z rysunkami 3-7,

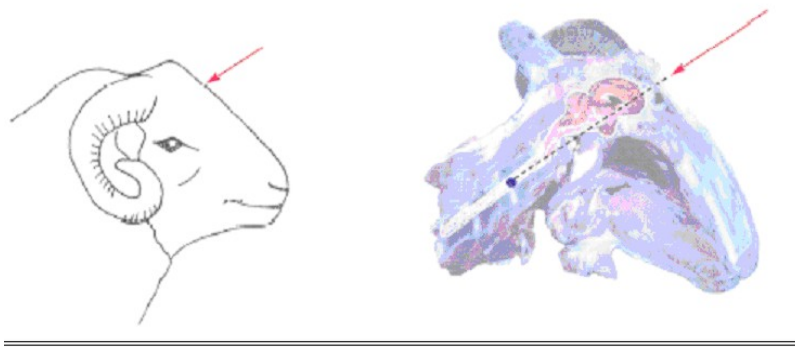
Rys. 3. Prawidłowa pozycja przyłożenia urządzenia do ogłuszania u bydła (w przypadku urządzenia niepenetrującego optymalnym miejscem przyłożenia jest punkt leżący 3-5 cm powyżej miejsca przyłożenia dla aparatu bolcowego, ze względu na to, iż przyłożenie urządzenia poniżej spowoduje osłabienie uderzenia przez zatokę czołową, zaś powyżej przez zgrubienie kostne tylnego grzebienia czołowego)

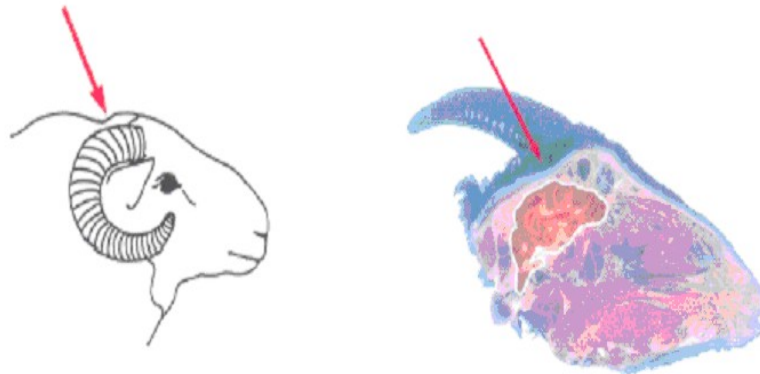
Rys. 4. Prawidłowa pozycja przyłożenia urządzenia do ogłuszania u świń – linia środkowa na poziomie oczu. Strzał powinien być skierowany lekko w dół w linii rdzenia kręgowego

Rys. 5. Prawidłowa pozycja przyłożenia urządzenia do ogłuszania u owiec i kóz

Rys. 6. Prawidłowa pozycja przyłożenia urządzenia do ogłuszania u owiec i kóz z mocno wyrażonymi rogami – z tyłu głowy, strzał w kierunku kąta żuchwy

Rys. 7. Prawidłowa pozycja przyłożenia urządzenia do ogłuszania mechanicznego u koni – pod kątem prostym do powierzchni kości w punkcie ponad przecięciem linii biegnących od oka do przeciwległego ucha

- b) czy, w przypadku urządzenia z zablokowanym bolcem, kontrolowane jest prawidłowe działanie mechanizmu cofającego boliec,

- c) czy, w przypadku drobiu, urządzenie zostało przyłożone do powierzchni czołowej pod kątem prostym, zgodnie z poniższym zdjęciem,

- d) czy w przypadku, gdy ptaki ogłuszane są za pomocą uderzenia w głowę pałką, odbywa się to w sposób szybki i skuteczny - ptak powinien być trzymany za nogi, jego głowa powinna leżeć na twardej powierzchni, a uderzenie powinno być wymierzone w tył głowy;
- e) czy w przypadku ogłuszania drobiu poprzez dyslokację kręgów szyjnych, odbywa się to w sposób szybki i skuteczny - osoba dokonująca ogłuszenia powinna trzymać ptaka jedną ręką za nogi a drugą ręką za szyję tuż za głową, następnie powinna wykonać szybkie i mocne pociągnięcie obydwoma rękoma w przeciwnych kierunkach i gwałtownie skrócić głowę ptaka do tyłu.
- 2) sprawdzenie skuteczności ogłuszenia zwierząt w przypadku zastosowania ogłuszania mechanicznego:
- a) czy występują oznaki właściwego ogłuszenia, tj.:
- zwierzę natychmiast upada i nie próbuje się podnieść,
 - ciało i mięśnie zwierzęcia stają się napięte zaraz po strzale,
 - ustaje normalny rytm oddychania – może występować oddech przerywany,
 - oczy są otwarte, wytrzeszczone, brak ruchów gałek ocznych,
 - język jest wiotki,
 - po podwieszeniu zwierzę ma głowę zwieszoną prosto do dołu i prosty grzbiet; ogon powinien zwiotczeć i zwisać ku dołowi,
- b) czy, w przypadku niewystąpienia powyższych objawów, zwierzę jest natychmiast ogłuszane po raz drugi;
- 3) sprawdzenie sposobu ogłuszania pojedynczych zwierząt w przypadku zastosowania ogłuszania elektrycznego:

- a) czy elektrody, w przypadku urządzenia przykładanego jedynie do głowy, przykładają się w sposób zapewniający przepływ prądu przez mózg. Właściwym miejscem przyłożenia jest miejsce pomiędzy oczami i uszami zwierzęcia; UWAGA: przyłożenie elektrod w niewłaściwym miejscu np. na szyi, powoduje jedynie ból, szok elektryczny oraz paraliż, zamiast pozbawienia zwierzęcia świadomości i odczuwania bólu,
- b) czy elektrody, w przypadku urządzenia przykładanego do głowy i tułowia, przykładają się w sposób zapewniający przepływ prądu przez mózg oraz serce:
- w przypadku świń i owiec, właściwym miejscem przyłożenia elektrod do głowy jest miejsce pomiędzy oczami i uszami zwierzęcia, zaś trzecia elektroda przykładana jest do klatki piersiowej,
 - w przypadku bydła, przednia elektroda powinna być przyłożona pomiędzy gałkami ocznymi, natomiast tylna pośrodku grzbietu nad sercem,
 - alternatywnie, w przypadku bydła można użyć klatki posiadającej elektrody przykładane za uszami zwierzęcia oraz elektrodę typu T, przykładaną do nosa zwierzęcia (pomiędzy śluzawicą a oczami) oraz elektrodę mostkową,
- c) czy ogłuszanie nie jest prowadzone bezpośrednio po toalecie wodnej świń (prysznic),
- d) czy miejsce przyłożenia elektrod jest czyste oraz zwilżone, a gdy jest to konieczne także wystrzyżone, aby zapewnić lepszy przepływ prądu; należy pamiętać, że im większy opór (R), tym mniejsze jest natężenie prądu,
- e) czy dokonano najpierw przyłożenia elektrod we właściwym miejscu, a dopiero po ich przyłożeniu zaaplikowano prąd,
- f) czy nie przerywano i wznawiano aplikacji prądu,
- g) czy jest prowadzona kontrola parametrów prądu, zarówno przed użyciem sprzętu jak i w trakcie ogłuszania, z uwagi na fakt, iż użycie zbyt niskiego natężenia powoduje jedynie ból, szok elektryczny oraz paraliż zamiast pozbawienia zwierzęcia świadomości i odczuwania bólu; należy pamiętać, iż natężenie prądu jest wypadkową napięcia i oporu, zgodnie z prawem Ohma, tj.:

$$I (\text{natężenie}) = U (\text{napięcie}) / R (\text{opór});$$

w przypadku, gdy wzrasta opór spada natężenie prądu; przyczyną zwiększonego oporu mogą być: brudne elektrody (opór ma wartość minimalną tylko w przypadku, gdy elektrody są czyste i utrzymane w dobrym stanie oraz są zwilżone), niewystrzyżona sierść,

Tabela 1. Przykłady wpływu oporu na skuteczność ogłuszania

Gatunek	Napięcie [V]	Opór [Ω]	Natężenie [A]	Efektywne ogłuszanie

Świnie (czyste elektrody)	250	150	1,6	tak
Świnie (brudne, zużyte elektrody)	250	350	0,7	nie
Owce (krótka, zwilżona sierść)	250	200	1,25	tak
Owce (długa, sucha wełna)	250	1000	0,25	nie

- h) czy parametry prądu (minimalne natężenie) wynoszą:
- dla świń – 1,3 A,
 - dla owiec i kóz – 1,0 A,
 - dla bydła do 6 m-cy – 1,25 A,
 - dla bydła powyżej 6 m-cy – 1,28 A,
 - dla strusi – od 0,5 A do 1 A,
- i) czy prąd jest aplikowany co najmniej 3 sekundy lub zgodnie z zaleceniami producenta sprzętu; optymalna częstotliwość prądu to 50 Hz,
- j) czy automatyczne urządzenie do elektrycznego ogłuszania, połączone z urządzeniem do unieruchamiania, podają prąd stały,
- k) czy urządzenie do ogłuszania wyposażone jest w element, który pokazuje szczegółowe informacje o najważniejszych parametrach elektrycznych w odniesieniu do każdego ogłuszanego zwierzęcia – w związku z tym, iż natężenie prądu jest parametrem, którego wielkość zależy od stosunku napięcia do oporu, przy czym napięcie zwykle jest stałe, w zależności od gatunku i ciężaru zwierzęcia, wystarczającym jest, aby panel kontrolny wskazywał jedynie natężenie prądu oraz czas jego aplikacji,
- l) czy element, o którym mowa w lit. j, jest umieszczony w miejscu wyraźnie widocznym dla personelu i ostrzega w wyraźnie widoczny i słyszalny sposób, jeżeli czas ekspozycji jest niższy niż wymagany,
- m) czy urządzenie rejestruje parametry ogłuszania tak, aby można je było przechowywać przez co najmniej 1 rok;
- 4) sprawdzenie skuteczności ogłuszenia zwierząt, z wyjątkiem drobiu, w przypadku zastosowania ogłuszania elektrycznego:
- a) czy w czasie, gdy elektrody są przyłożone:
- całe ciało zwierzęcia napina się,
 - ustaje normalny rytm oddychania – może występować oddech przerywany,
 - gałki oczne są nieruchome, bezpośrednio po oszołomieniu zwierzę gwałtownie zamyka oczy, a następnie oczy się otwierają (wytrzeszcz),
 - głowa podnosi się, a tylne nogi są zgięte pod ciałem,
 - przednie nogi mogą początkowo być ugięte, choć zwykle są wyprostowane,

Tabela 2. Czas trwania faz szoku epileptycznego

Gatunek	Czas trwania fazy (sek)		
	tonicznej	klonicznej	powrót świadomości
świnie, owce, kozy	10-20	15-45	30-60
bydło	5-20	10-60	45-90
cielęta	8-14	8-28	40-70

- b) czy podejmowane są czynności ponownego ogłuszenia zwierząt w przypadku wystąpienia objawów wskazujących na powracanie świadomości, tj.:
- słabe odruchy rogówkowe – reakcja na dotknięcie rogówki,
 - spontaniczne mrugnięcia bez dotykania rogówki,
 - reakcja na stymulację bólową wykonaną na głowie, np. szczypanie w nos,
 - odruchy wyprostne i próby unoszenia głowy,
 - pełna wrażliwość i przytomność – powrót do całkowitej przytomności może nastąpić 15-20 sek. po wystąpieniu odruchu rogówkowego;
- 5) sprawdzenie sposobu ogłuszania drobiu w przypadku zastosowania ogłuszania elektrycznego (wodnej kąpieli ogłuszającej):
- a) czy linia, na której ptaki zawieszane są na strzemionach:
- nie zakręca ostro – zmiana kierunku powinna następować stopniowo; przesuwa się płynnie; od momentu zawieszenia ptaków do wejścia do kąpieli wodnej zapewnia redukcję hałasu oraz zmniejszenie oświetlenia (optymalne oświetlenie redukujące stres u ptaków to 5 lux),
 - jest łatwo dostępna dla personelu na wypadek konieczności usunięcia ptaków z linii ubojowej przed ogłuszeniem lub aby umożliwić wykrwawienie ogłuszonych ptaków w przypadku awarii lub opóźnienia,

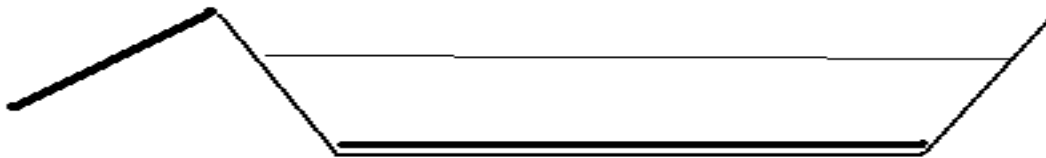
- urządzenie służące do uruchamiania i zatrzymywania linii ubojowej jest zlokalizowane na tyle blisko miejsca kontroli warunków ogłuszania, że jest możliwe natychmiastowe zatrzymanie linii,
- zaprojektowana jest w taki sposób, aby do ogłuszenia ptaków z gatunku *Gallus gallus* dochodziło nie później niż 1 min. od momentu zawieszenia na strzemionach, zaś w przypadku kaczek, gęsi i indyków, nie później niż 2 minuty – istotna jest długość linii pomiędzy miejscem zawieszania ptaków, a wejściem do zbiornika; optymalny czas, który pozwala ptakom uspokoić się i zwisać spokojnie to 12 sekund dla ptaków z gatunku *Gallus gallus* i 25 sekund dla indyków;
- na odcinku od miejsca zawieszania ptaków do wejścia do kąpielii wodnej posiada zainstalowany system pozwalający na utrzymanie kontaktu z klatką piersiową ptaków w celu ich uspokojenia – w literaturze systemy takie opisywane są jako plastikowe lub gumowe kurtyny wzdłuż linii ubojowej; stosowany w niektórych rzeźniach metalowy pręt, po którym ślizgają się piersi ptaków nie spełnia roli polegającej na uspokajaniu ptaków,

b) czy ptaki:

- są zawieszane za obie kończyny (ptaki, które nie mogą być powieszane za obydwie kończyny np. ptaki ze złamaną kończyną, nie powinny być wieszane na linii ubojowej),
- są zawieszane w strzemionach dopasowanych do rozmiaru nogi ptaka i czy strzemiona są zwilżane w celu zapewnienia dobrego przepływu prądu – luźne, brudne i suche strzemiona wywołują wzrost oporu, a tym samym spadek natężenia prądu; wskazane jest stosowanie natrysku wody na styk łap ze strzemionami przed wejściem do zbiornika do kąpielii wodnej,

c) czy rynny do ogłuszania są skonstruowane w sposób zapobiegający przelewaniu się wody w miejscu wejścia ptaków do rynny oraz czy posiadają odizolowaną elektrycznie rampę wejściową,

Rys. 8. Prawidłowa konstrukcja zbiornika do ogłuszania

d) czy rozmiary i głębokość zbiorników do kąpeli wodnej są dostosowane do gatunku i rozmiaru ptaków tak, aby zwierząt były zanurzone w wodzie od głowy do podstawy skrzydeł; czy elektroda na dnie zbiornika jest położona na całej jego długości; czy jest możliwość regulowania poziomu zanurzenia ptaków; czy strzemiona przechodzące nad zbiornikiem wodnym mają stały kontakt z uziemioną szyną,

e) czy parametry stosowanego prądu odpowiadają następującym wymaganiom:

Tabela 3. Średnia wartość natężenia prądu na sztukę w zależności od gatunku ptaków oraz częstotliwości prądu.

Częstotliwość (Hz)	Kurczęta	Indyki	Kaczki i gęsi	Przepiórki
< 200 Hz	100 mA	250 mA	130 mA	45 mA
200 - 400 Hz	150 mA	400 mA	Niedozwolone	Niedozwolone
400 - 1 500 Hz*	200 mA	400 mA	Niedozwolone	Niedozwolone

f) czy aplikacja prądu trwa nie krócej niż 4 sekundy,

g) czy urządzenia są wyposażone w elementy umożliwiające odczyt szczegółowych informacji o najważniejszych zastosowanych parametrach prądu elektrycznego,

h) czy urządzenie rejestruje parametry ogłuszania tak, aby można je było przechowywać przez co najmniej 1 rok;

i) czy w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w ogłuszaniu ptaków jest możliwość natychmiastowego zatrzymania linii.

6) sprawdzenie czy występują objawy skutecznego ogłuszenia drobiu, w przypadku zastosowania ogłuszania elektrycznego, tj.:

a) wygięta szyja i głowa skierowana do dołu,

b) otwarte oczy,

c) skrzydła trzymane blisko ciała,

d) sztywno wyprostowane nogi i regularne gwałtowne drgania ciała,

e) w przypadku zatrzymania akcji serca: wiotka tusza, brak ruchów oddechowych, brak ruchów trzeciej powieki, rozszerzona źrenica

oraz czy w razie stwierdzenia braku oznak prawidłowego ogłuszania, podejmowane są działania naprawcze;

- 7) sprawdzenie sposobu ogłuszania świń w przypadku zastosowania metody gazowej:
- a) czy w przypadku ogłuszania dwutlenkiem węgla w wysokim stężeniu, koncentracja CO₂ w komorze do ogłuszania świń wynosi co najmniej 80%,

Tabela 4. Wpływ stężenia CO₂ i czasu ekspozycji zwierząt na gaz w takim stężeniu na maksymalny czas jaki może upłynąć pomiędzy ogłuszeniem a wykrwawianiem świń [raport EFSA z 2004 r. (Holleben et al. 2002)]

Stężenie CO ₂ w komorze	Czas ekspozycji	Maksymalny czas pomiędzy ogłuszeniem a wykrwawianiem
+/- 84 %	100 sek.	35 sek.
>84 %	100 sek.	45 sek.
>84 %	150 sek.	60 sek.

Tabela 5. Maksymalny czas pomiędzy ogłuszeniem a wykrwawianiem w zależności od długości czasu przebywania świń w gondoli, gdy pierwsze zatrzymanie gondoli następuje przy stężeniu CO₂ minimum 70-80% oraz stężeniem 90% w najniższej pozycji. (raport EFSA z 2004 r.)

Całkowity czas ekspozycji na CO ₂ (sek)	Maksymalny czas pomiędzy ogłuszeniem a wykrwawianiem
120	30
130	45
140	60
150	75
160	90

- b) czy w przypadku ogłuszania mieszaniną dwutlenku węgla z gazami obojętnymi (argon, azot) stężenie CO₂ wynosi 30% – 40% (stosowane mieszaniny gazów zwykle zawierają CO₂ – 30%, Ar lub N – 60%, 10% powietrza, w tym O₂ – 2 %),
- c) czy w przypadku używania w celu ogłuszenia gazów obojętnych, stężenie argonu lub azotu wynosi co najmniej 90%,

Tabela 6. Zalecany czas ekspozycji oraz czas pomiędzy ogłuszeniem a wykrwawianiem przy użyciu gazów obojętnych [raport EFSA z 2004 r. (Raj, 1999)]

Czas ekspozycji (min)	Maksymalny czas pomiędzy ogłuszeniem a wykrwawianiem (sek)
3	< 25
5	< 45
7 (90% argonu)	< 45
7 (mieszanina argon/CO ₂)	nie jest krytyczny, większość świń jest martwa
>7 (90% argonu, do momentu śmierci świń)	nie jest krytyczny

- d) czy stężenie gazu/gazów jest monitorowane i utrzymywane na właściwym poziomie tak, aby zwierzęta od momentu wejścia do komory do czasu utraty świadomości wdychały mieszaninę gazów o właściwym stężeniu – po wprowadzeniu zwierząt do komory efektywne stężenie gazu powinno osiągnąć maksimum w jak najkrótszym czasie, czy stosowane jest urządzenie alarmujące za pomocą sygnałów akustycznych i wizualnych spadek koncentracji gazu poniżej wymaganego poziomu,
- e) czy gaz przed aplikacją jest nawilżany i podgrzewany do temperatury pokojowej,

- f) czy konstrukcja komory do ogłuszania nie powoduje zranień świń, czy umożliwia zwierzętom pozostawanie w pozycji stojącej do czasu utraty świadomości; czy jest oświetlona tak, aby świny mogły widzieć otoczenie i inne zwierzęta; czy przy wprowadzeniu maksymalnej dopuszczalnej liczby zwierząt do komory zwierzęta nie są stłoczone
i każde może leżeć osobno,
- g) czy dokonywana jest rejestracja parametrów ogłuszania tak, aby można je było przechowywać przez co najmniej 1 rok;
- 8) sprawdzenie sposobu ogłuszania drobiu w przypadku zastosowania metody gazowej:
- a) czy w przypadku ogłuszania drobiu dwutlenkiem węgla w dwóch fazach, stężenie gazów w pierwszej fazie trwającej co najmniej 1 minutę wynosi: CO₂ – 40%, O₂ – 30%, N – 30%, zaś stężenie CO₂ w drugiej fazie, trwającej co najmniej 2 minuty, wynosi 80%,
- b) czy w przypadku ogłuszania mieszaniną dwutlenku węgla z gazami obojętnymi (argon, azot) stężenia gazów wynoszą nie więcej niż: CO₂ – 30%, O₂ – 2% ; czas ekspozycji krótszy niż 3 minuty powoduje ogłuszenie proste,
- c) czy w przypadku używania w celu ogłuszenia gazów obojętnych, w mieszaninie gazów znajduje się maksymalnie 2% O₂; czas ekspozycji krótszy niż 3 minuty powoduje ogłuszenie proste,
- d) czy stężenie gazu/gazów jest monitorowane i utrzymywane na właściwym poziomie tak, aby zwierzęta od momentu wprowadzenia do komory do czasu utraty świadomości wdychały mieszaninę gazów o właściwym stężeniu – po wprowadzeniu zwierząt do komory efektywne stężenie gazu powinno osiągnąć maksimum w jak najkrótszym czasie; czy stosowane jest urządzenie alarmujące za pomocą sygnałów akustycznych i wizualnych spadek jego koncentracji poniżej wymaganego poziomu,
- e) czy gaz przed aplikacją jest nawilżany i podgrzewany do temperatury pokojowej,
- f) czy dokonywana jest rejestracja parametrów tak, aby można je było przechowywać przez co najmniej 1 rok;
- 9) sprawdzenie skuteczności ogłuszenia zwierząt w przypadku zastosowania metody gazowej, czy występują objawy skutecznego ogłuszenia, tj.:
- a) rozszerzone źrenice,
- b) brak odruchu rogówkowego,
- c) brak rytmicznych ruchów oddechowych,
- d) rozluźnione ciało

a w razie stwierdzenia braku oznak prawidłowego ogłuszania, czy zwierzęta są ogłuszane ponownie;

4. Kontrola **wykrwawiania zwierząt** obejmuje sprawdzenie:

1) szybkości wykrwawiania, w tym czasu trwania procedury w przypadku zastosowania ogłuszania prostego, czy wykrwawianie rozpoczyna się natychmiast po ogłuszeniu, zaleca się aby następowało nie później niż w ciągu:

- a) 60 sekund - w przypadku bydła i jednokopytnych,
- b) 15 sekund - w przypadku owiec i kóz,
- c) 35 - 90 sekund - w przypadku świń ogłuszonych przez zastosowanie dwutlenku węgla w zależności od zastosowanej metody,
- d) 20 sekund - w przypadku świń wykrwawianych w pozycji wiszącej,
- e) 10 sekund - w przypadku świń wykrwawianych w pozycji leżącej,
- f) 15 sekund - w przypadku pozostałych zwierząt ciepłokrwistych;

2) sposobu wykrwawiania:

- a) czy jest obfite i następuje przez nacięcie dwóch tętnic szyjnych lub naczyń je poprzedzających, (w praktyce efektywne wykrwawienie trwa ok. 4 minut, przy czym 60-70% krwi wypływa w ciągu pierwszych 30 sekund); najbardziej efektywne jest wkłucie piersiowe we wpuszcie do klatki piersiowej w kierunku serca, w ten sposób otwiera się duże naczynia krwionośne w pobliżu serca; u owiec i kóz dopuszcza się poprzeczne cięcie przez gardło blisko głowy. Wkłucia należy dokonywać ostrym nożem o długości ostrza nie mniejszej niż 12 cm,
- b) czy podczas wykrwawiania nie dochodzi do powrotu świadomości zwierząt oraz czy okoliczność ta jest sprawdzana, a w razie stwierdzenia oznak powrotu świadomości, czy zwierzęta są ogłuszane ponownie,
- c) czy podejmowane są jakiegokolwiek czynności związane z obróbką poubojową przed zakończeniem wykrwawiania oraz gdy zwierzę wykazuje odruchy pochodzące z pnia mózgu np. oddychanie, bicie serca, mruganie powiekami,
- d) czy w przypadku zwierząt kopytnych zachowywany jest minimalny czas, po którym można rozpocząć obróbkę tuszy (pod warunkiem, że nie występują odruchy pochodzące z pnia mózgu); czy w przypadku drobiu ogłuszanego elektrycznie zachowywany jest minimalny czas pomiędzy cięciem a wprowadzeniem ptaków do oparzalnika - indyki i gęsi nie mniej niż 2 minuty, pozostałe ptaki nie mniej niż 1,5 minuty,
- e) czy w przypadku, gdy jeden pracownik rzeźni jest odpowiedzialny za unieruchamianie, podwieszanie i wykrwawianie zwierząt, osoba ta przeprowadza wszystkie działania na

jednym zwierzęciu przed przystąpieniem do przeprowadzania jakiejkolwiek czynności na kolejnym zwierzęciu.

9. POSTĘPOWANIE POKONTROLNE

1. W przypadku braku stwierdzenia niezgodności podczas przeprowadzania kontroli warunków określonych w rozdziałach 5-7, urzędowy lekarz weterynarii w rubryce dotyczącej oceny dobrostanu zwierząt dziennika badania przedubojowego, dokonuje zapisu potwierdzającego pozytywną kontrolę dobrostanu zwierząt związanego z warunkami transportu, przemieszczeniami zwierząt oraz przetrzymywaniem zwierząt w rzeźni.

Adnotacja potwierdzająca pozytywny wynik kontroli: **P Rozdz. 5-7**, a w przypadku, gdy kontrola warunków transportu nie była przeprowadzana: **P Rozdz. 6-7**, gdzie wskazane numery dotyczą odpowiednich rozdziałów niniejszej instrukcji, w których wymienione są aspekty dobrostanu podlegające kontroli.

Brak adnotacji w ww. rubryce oznacza, iż kontrola nie została przeprowadzona. Ponadto, urzędowy lekarz weterynarii wypełnia sekcję 3 dziennika podróży, jeśli dziennik jest wymagany.

2. W przypadku braku stwierdzenia niezgodności, podczas przeprowadzania kontroli warunków określonych w rozdziale 8, urzędowy lekarz weterynarii w rubryce dotyczącej oceny dobrostanu zwierząt dziennika badania poubojowego, dokonuje zapisu potwierdzającego pozytywną kontrolę dobrostanu zwierząt podczas ogłuszania i wykrwawiania.

Adnotacja potwierdzająca pozytywny wynik kontroli: **P Rozdz. 8**, gdzie wskazane numery dotyczą odpowiednich rozdziałów niniejszej instrukcji, w których wymienione są aspekty dobrostanu podlegające kontroli.

Brak adnotacji w ww. rubryce oznacza, iż kontrola nie została przeprowadzona.

3. W przypadku stwierdzenia niezgodności podczas przeprowadzania kontroli warunków określonych w rozdziale 5 i odnoszących się do środków transportu zarejestrowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub dokumentacji towarzyszącej transportowi zwierząt, urzędowy lekarz weterynarii:

- 1) odnotowuje ten fakt w dzienniku badania przedubojowego; adnotacja w dzienniku badania przedubojowego potwierdzająca negatywny wynik kontroli: **N Rozdz. 5**, gdzie wskazany numer dotyczy odpowiedniego rozdziału niniejszej instrukcji, w którym wymienione są aspekty dobrostanu podlegające kontroli;

- 2) sporządza odpowiedni protokół stanowiący załącznik do aktualnie obowiązującej Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy:
- zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt,
 - kontroli przewoźników,
 - przeprowadzaniu kontroli wykonywania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu
- oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli;
- 3) wypełnia sekcję 3 oraz sekcję 5 dziennika podróży, jeśli jest wymagany;
- 4) podejmuje działania stosownie do art. 26 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 tj. niezwłocznie powiadamia właściwego powiatowego lekarza weterynarii, który wydał zezwolenie dla przewoźnika, świadectwo zatwierdzenia środka transportu lub licencję kierowcy o tych naruszeniach, przesyłając bezzwłocznie kopię ww. protokołów wraz z kopią dziennika podróży (jeśli jest wymagany), innych dokumentów przewoźnika lub towarzyszących zwierzętom, kopie zawiadomień o popełnieniu przestępstwa lub wniosków o ukaranie skierowanych do właściwych organów, jeżeli zostały złożone, oraz inne istotne dokumenty; powiatowy lekarz weterynarii, który otrzymał powiadomienie, stosuje środki administracyjne określone w art. 26 ust. 4 lub art. 26 ust. 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005; powiatowy lekarz weterynarii informuje Głównego Lekarza Weterynarii, z zachowaniem drogi służbowej, o decyzjach administracyjnych wydanych przez ten organ na podstawie art. 26 ust. 4 lit. c oraz art. 26 ust. 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005, a także o złożeniu zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ukaranie.
4. W przypadku stwierdzenia niezgodności podczas przeprowadzania kontroli warunków określonych w rozdziale 5, odnoszących się do środków transportu zarejestrowanych na terenie innych krajów członkowskich lub dokumentacji towarzyszącej zwierzętom, urzędowy lekarz weterynarii:
- 1) odnotowuje ten fakt w dzienniku badania przedubojowego; adnotacja w dzienniku badania przedubojowego potwierdzająca negatywny wynik kontroli: **N Rozdz. 5**, gdzie wskazany numer dotyczy odpowiedniego rozdziału niniejszej instrukcji, w którym wymienione są aspekty dobrostanu podlegające kontroli;
 - 2) sporządza odpowiedni protokół stanowiący załącznik Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy:

- zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt,
- kontroli przewoźników,
- przeprowadzaniu kontroli wykonywania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu

oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli;

- 3) wypełnia sekcję 3 oraz sekcję 5 dziennika podróży, jeśli jest wymagany;
 - 4) niezwłocznie powiadamia powiatowego lekarza weterynarii o stwierdzonych nieprawidłowościach; powiatowy lekarz weterynarii bezzwłocznie przesyła powiadomienie do Głównego Lekarza Weterynarii, z zachowaniem drogi służbowej; powiadomienie to zawiera: sporządzone protokoły wraz z kopią dziennika podróży (jeśli jest wymagany), innych dokumentów towarzyszących zwierzętom, kopie zawiadomień o popełnieniu przestępstwa lub wniosków o ukaranie skierowanych do właściwych organów, jeżeli zostały złożone, oraz inne istotne dokumenty.
5. W przypadku stwierdzenia, podczas przeprowadzania kontroli, naruszenia warunków określonych w rozdziale 6-8, urzędowy lekarz weterynarii:
- 1) odnotowuje ten fakt w rubryce dotyczącej oceny dobrostanu zwierząt:
 - a) dziennika badania przedubojowego – w odniesieniu do warunków określonych w rozdziale 6-7; adnotacja wskazująca na negatywny wynik kontroli: **N Rozdz. 6-7**, gdzie wskazane liczby dotyczą odpowiednich rozdziałów niniejszej instrukcji, w których wymienione są aspekty dobrostanu podlegające kontroli,
 - b) dziennika badania poubojowego – w odniesieniu do warunków określonych w rozdziale 8; adnotacja wskazująca na negatywny wynik kontroli: **N Rozdz. 8**, gdzie wskazane liczby dotyczą odpowiednich rozdziałów niniejszej instrukcji, w których wymienione są aspekty dobrostanu podlegające kontroli;
 - 2) podejmuje działania w celu poprawy sytuacji, dostosowane do rodzaju i wagi problemu:
 - a) w przypadku nieprawidłowości, które mogą być korygowane na bieżąco, jak np. niewłaściwe zachowanie personelu obsługującego zwierzęta podczas przetrzymywania i przemieszczania, urzędowy lekarz weterynarii może ograniczyć się do wydania ustnych zaleceń,
 - b) w przypadku poważniejszych uchybień, tj. np:
 - niewłaściwego unieruchamiania zwierząt będącego wynikiem źle działającego sprzętu, niewłaściwej organizacji pracy lub nieprawidłowo wykonywanego unieruchamiania,

- niewłaściwego ogłuszania zwierząt będącego wynikiem źle działającego sprzętu, niewłaściwej organizacji pracy lub nieprawidłowo wykonywanego ogłuszania,
 - niewłaściwego postępowania personelu przy wykrwawianiu zwierząt,
- urzędowy lekarz weterynarii natychmiast powiadamia powiatowego lekarza weterynarii, w celu niezwłocznego wydania decyzji administracyjnej dotyczącej spowolnienia lub wstrzymania uboju; decyzja administracyjna powinna zostać wydana z rygiorem natychmiastowego wykonania z uwagi na ważny interes społeczny,
- c) informuje pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt o stwierdzonych nieprawidłowościach w celu podjęcia przez niego działań naprawczych, co powinno zostać odnotowane w rejestrze działań ww. pracownika,
 - d) w przypadkach innych niż te, o których mowa w lit. b, informuje właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii o stwierdzonych nieprawidłowościach i podjętych działaniach, przy użyciu raportu znajdującego się w załączniku nr 6.
6. W przypadku stwierdzenia innych nieprawidłowości w zakresie działania rzeźni, a także wtedy, gdy rzeźnia nie zastosowała się do zaleceń urzędowego lekarza weterynarii, o których mowa powyżej, powiatowy lekarz weterynarii wydaje, na podstawie art. 138 rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625, decyzję administracyjną z określeniem terminu realizacji jej postanowień. W zależności od rodzaju i wagi stwierdzonych naruszeń, powiatowy lekarz weterynarii może nakazać:
- a) zmianę standardowych procedur operacyjnych,
 - b) zwolnienie lub zatrzymanie produkcji,
 - c) zwiększenia częstotliwości kontroli ogłuszania i zmiany procedur monitorowania dotyczących ww. kontroli,
 - d) zawieszenie lub cofnięcie świadectwa kwalifikacji (w takim przypadku powiatowy lekarz weterynarii, informuje o swojej decyzji właściwy organ, który wydał to świadectwo),
 - e) podjęcie działań niezbędnych do zapewnienia zgodności z zasadami dotyczącymi dobrostanu zwierząt,
 - f) zawieszenie działania lub zamknięcie całego lub części danego przedsiębiorstwa na czas niezbędny do usunięcia nieprawidłowości,
 - g) zawieszenie lub wycofanie zatwierdzenia zakładu,
 - h) wszelkie inne środki jakie uzna za właściwe.
- Powiatowy lekarz weterynarii może także wnioskować do właściwego organu o zawieszenie lub cofnięcie uprawnień do prowadzenia szkoleń dla personelu rzeźni, a w przypadku stwierdzenia, iż instrukcje, w które zaopatrzone są urządzenia do unieruchamiania i ogłuszania są niewłaściwe, powinien poinformować producenta ww. urządzeń o konieczności wprowadzenia zmian do ww. instrukcji, z należyтым uwzględnieniem opinii naukowych.

Urzędowy lekarz weterynarii, w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, w przypadkach innych niż opisane w ust. 5 pkt 2 lit b, informuje właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii o stwierdzonych nieprawidłowościach przy użyciu raportu znajdującego się w załączniku nr 7.

7. W każdym przypadku powzięcia podejrzenia popełnienia przestępstwa określonego w art. 35 ustawy o ochronie zwierząt, urzędowy lekarz weterynarii albo powiatowy lekarz weterynarii musi złożyć, w trybie i na zasadach określonych we właściwych przepisach, zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, którego wzór określa załącznik nr 2 do niniejszej instrukcji.
8. W przypadku, gdy do rzeźni przewożone jest zwierzę niezdolne do transportu lub gdy w trakcie badania przed lub poubojowego wykryte zostaną zmiany, wskazujące na możliwość wystąpienia urazu przed przywozem zwierzęcia do rzeźni (np. przekrwienia opadowe świadczące o długotrwałym zaleganiu zwierzęcia), taka informacja powinna być przekazana do właściwego powiatowego lekarza weterynarii nadzorującego rzeźnię wraz z protokołem kontroli. Na podstawie analizy otrzymanej dokumentacji, powiatowy lekarz weterynarii może podjąć decyzję o zgłoszeniu sprawy do organów ścigania. Następnie powiatowy lekarz weterynarii przekazuje informację o stwierdzonych nieprawidłowościach do właściwego powiatowego lekarza weterynarii nadzorującego gospodarstwo pochodzenia zwierząt oraz właściwego powiatowego lekarza weterynarii nadzorującego przewoźnika.

Po otrzymaniu ww. powiadomienia powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza kontrole doraźną gospodarstwa oraz firmy transportowej, w celu wyjaśnienia przyczyn dostarczenia do rzeźni zwierząt niezdolnych do transportu.

Powiatowy lekarz weterynarii przed kontrolą w gospodarstwie powinien zrobić szczegółową analizę zdarzeń kwestionowanego zwierzęcia w Centralnej Bazie Danych systemu IRZ, W szczególności powinien zwrócić uwagę, czy zwierzę zostało przemieszczone do rzeźni w okresie okołoporodowym (3 tyg. przed i 3 tyg. po spodziewanym terminie ocielenia), co może sugerować iż zwierzę nie nadawało się do transportu do rzeźni.

W razie wykrycia nieprawidłowości, konieczne jest natychmiastowe nałożenie sankcji administracyjnych oraz wdrożenie niezbędnych działań naprawczych.

9. Urzędowi lekarze weterynarii wyznaczeni do prowadzenia nadzoru w rzeźni powinni dokonywać analizy prowadzonej dokumentacji w celu ustalenia czy zwierzęta nie nadające się do samodzielnego poruszania, przywożone do rzeźni w różnym czasie pochodzą z tego samego gospodarstwa lub są przewożone przez tego samego przewoźnika/kierowcę, co powinno skutkować wzmożeniem nadzoru nad przesyłkami dostarczonymi przez danego przewoźnika lub z danego gospodarstwa.

10. KONTROLE POWIATOWEGO LEKARZA WETERYNARII

1. Powiatowi lekarze weterynarii przeprowadzają w ciągu roku kontrole pod względem dobrostanu zwierząt. Częstotliwość kontroli ustalana jest przez powiatowego lekarza weterynarii na podstawie oceny ryzyka.
2. Dokonując oceny ryzyka, powiatowy lekarz weterynarii bierze pod uwagę parametry wymienione w załączniku Nr 8.
3. W każdym przypadku, gdy w rzeźni podczas kontroli zostaną stwierdzone nieprawidłowości, powiatowy lekarz weterynarii wydaje decyzję, w której wskazuje termin wykonania nakazów. Kontrola sprawdzająca powinna zostać wykonana nie później niż 30 dni po upływie wskazanego w decyzji terminu.
4. Kontrole określone w ust. 1, są przeprowadzane na podstawie art. 34a ustawy o ochronie zwierząt, przy pomocy protokołu kontrolnego SPIWET, stanowiącego załącznik Nr 2 do niniejszej instrukcji.
5. Na podstawie przeprowadzonych kontroli, powiatowi lekarze weterynarii sporządzają roczne raporty z kontroli rzeźni, wg wzoru, który stanowi załącznik Nr 4 do niniejszej instrukcji.
Powiatowi lekarze weterynarii przekazują każdego roku najpóźniej do 15 lutego do właściwych miejscowo wojewódzkich lekarzy weterynarii raport z kontroli za rok ubiegły.
Wojewódzcy lekarze weterynarii przekazują do Głównego Lekarza Weterynarii raporty zbiorcze z kontroli rzeźni pod względem dobrostanu zwierząt w województwie, zweryfikowane pod względem merytorycznym i formalnym. Raporty sporządzone wg wzoru, który stanowi załącznik Nr 5 do niniejszej instrukcji, przekazywane są każdego roku najpóźniej do 15 marca.
6. Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadzając kontrole rzeźni weryfikuje nadzór prowadzony przez urzędowych lekarzy weterynarii. Typując rzeźnie do kontroli, powiatowy lekarz weterynarii jako jedno z kryteriów, powinien brać pod uwagę rezultaty ww. weryfikacji, np. wytypować do kontroli rzeźnię z uwagi na fakt, iż:
 - a) zmienili się urzędowi lekarze weterynarii nadzorujący rzeźnię,
 - b) urzędowi lekarze weterynarii przesyłają bardzo dużo zgłoszeń dotyczących nieprawidłowości lub nie przesyłają ich wcale.
7. Weryfikacja nadzoru urzędowego lekarza weterynarii wyznaczonego do badania przed i poubojowego oraz nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt w trakcie uboju odbywa się poprzez:
 - 1) porównanie stanu faktycznego odnośnie stanu technicznego rzeźni oraz przygotowania i przestrzegania procedur operacyjnych ze zgłoszeniami otrzymywanymi od urzędowych lekarzy weterynarii;

- 2) kontrole dokumentacji prowadzonej przez urzędowych lekarzy weterynarii – w szczególności należy zwrócić uwagę czy są rejestrowane wyniki badania przedubojowego oraz czy korespondują one z wynikami badania poubojowego np. wpisami o konfiskatach mięsa w wyniku stwierdzanych w badaniu poubojowym zmian sugerujących urazy zwierząt;
 - 3) kontrole działań urzędowego lekarza weterynarii w trakcie pełnionych obowiązków;
 - 4) kontrole znajomości przepisów i zasad w zakresie kontroli przez urzędowego lekarza weterynarii.
8. Powiatowy lekarz weterynarii weryfikuje sposób wykonywania czynności przez pracowników powiatowego inspektoratu weterynarii, w ramach nadzoru sprawowanego przez organ w zakresie przestrzegania dobrostanu zwierząt podczas uboju. Powiatowy lekarz weterynarii, biorąc pod uwagę liczbę nadzorowanych rzeźni oraz liczbę i doświadczenie pracowników zaangażowanych w kontrole dobrostanu zwierząt w rzeźniach, planuje działania dotyczące weryfikacji efektywności działań pracowników. Powyższa weryfikacja odbywa się poprzez:
- a) kontrolę dokumentacji kontrolnej przygotowanej przez pracownika;
 - b) nadzorowanie działań pracownika w trakcie wykonywania kontroli zakładu;
 - c) kontrolę znajomości przepisów i zasad przez pracownika w zakresie przedmiotu prowadzonej kontroli.
9. Powiatowy lekarz weterynarii dokumentuje weryfikację, o której mowa w pkt 6 i 8.

11. PRZEPISY KOŃCOWE

1. Uchyła się instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWpr.0200.1.19.2020 z dnia 8 lipca 2020 r. w sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli w rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt, identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz raportowania o kontrolach przeprowadzonych w zakresie dobrostanu.
2. Niniejsza instrukcja wchodzi w życie w dniu jej podpisania.

Zatwierdził :

Paweł Niemczuk
/podpisano elektronicznie/

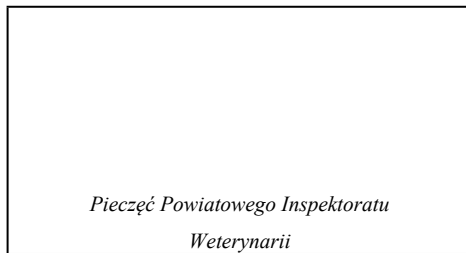
DOPUSZCZALNE METODY OGŁUSZANIA

Metoda ogłuszania	Opis	Najważniejsze parametry	Szczegółowe wymogi dotyczące danej metody
Urządzenie bolcowe penetrujące	Poważne i nieodwracalne uszkodzenie mózgu spowodowane wstrząsem i penetracją przez zablokowany bolec. Ogłuszanie proste.	Pozycja i kierunek strzału. Odpowiednia prędkość, długość wylotowa i średnica bolca dostosowane do gatunku i rozmiaru zwierzęcia. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (s).	wszystkie gatunki
Urządzenie bolcowe niepenetrujące	Poważne uszkodzenie mózgu spowodowane wstrząsem wywołanym przez zablokowany bolec bez penetracji. Ogłuszanie proste	Pozycja i kierunek strzału. Odpowiednia prędkość, średnica i kształt bolca dostosowane do gatunku i rozmiaru zwierzęcia. Siła zastosowanego naboju. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (s).	przeżuwacze o żywej wadze mniejszej niż 10 kg, drób, zającowate W przypadku stosowania tej metody podmioty gospodarcze powinny zwracać uwagę, aby nie dochodziło do łamania kości czaszki.
Uderzenie w głowę.	Mocne i dokładne uderzenie w głowę wywołujące poważne uszkodzenie mózgu.	Siła i umiejscowienie uderzenia	Prosięta, jagnięta, koźleta, króliki, zające i drób do 5 kg żywej wagi. Jedynie jako metoda rezerwowa.
Przemieszczenie kręgów szyjnych.	Ręczne lub mechaniczne rozciągnięcie i skręcenie szyi powodujące niedokrwienie mózgu.		Drób do 5 kg żywej wagi. Metody te nie mogą być stosowane w rzeźniach, chyba że jako rezerwowa metoda ogłuszania.

			Zabronione jest uśmiercanie więcej niż siedemdziesięciu zwierząt dziennie przez jedną osobę z zastosowaniem ręcznego przemieszczenia kręgów szyjnych lub uderzenia w głowę.
Ogłuszanie elektryczne elektrodami przyłożonymi jedynie z obu stron głowy	Ekspozycja mózgu na przepływ prądu dająca na elektroencefalogramie (EEG) postać padaczkową uogólnioną. Ogłuszanie proste.	Minimalne natężenie (A lub mA). Minimalne napięcie (V). Maksymalna częstotliwość (Hz). Minimalny czas ekspozycji. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (s). Częstotliwość kalibracji urządzeń. Optymalizacja przepływu prądu. Zapobieganie porażeniom prądem przed ogłuszeniem. Położenie i pole powierzchni kontaktu elektrod.	wszystkie gatunki Elektrody muszą obejmować mózg zwierzęcia i muszą być dostosowane do wielkości zwierzęcia. Minimalne parametry: Bydło w wieku od 6 miesięcy 1,28 A; Bydło w wieku poniżej 6 miesięcy 1,25 A; Owce i kozy 1,00 A; Świnie 1,30 A; Kurczęta 240 mA; Indyki 400 mA
Ogłuszanie z elektrodami przyłożonymi na głowie i ciele zwierzęcia	Ekspozycja ciała na przepływ prądu dająca jednocześnie na elektroencefalogramie (EEG) postać padaczkową uogólnioną i migotanie lub zatrzymanie pracy serca. Ogłuszanie proste w przypadku uboju.	Minimalne natężenie (A lub mA). Minimalne napięcie (V). Maksymalna częstotliwość (Hz). Minimalny czas ekspozycji. Częstotliwość kalibracji urządzeń. Optymalizacja przepływu prądu. Zapobieganie porażeniom prądem przed ogłuszeniem. Położenie i pole powierzchni kontaktu elektrod. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem (s), w przypadku ogłuszenia prostego.	wszystkie gatunki Minimalny prąd przy ogłuszaniu z elektrodami przyłożonymi na głowie i ciele zwierzęcia wynosi 1 amper w przypadku owiec i kóz oraz 1,30 ampera w przypadku świń.
Ogłuszanie w kąpielni wodnej	Ekspozycja w kąpielni wodnej całego ciała na przepływ prądu dająca na elektroencefalogramie (EEG) postać padaczkową uogólnioną oraz możliwe migotanie lub zatrzymanie pracy serca. Ogłuszanie proste, chyba że częstotliwość jest równa lub mniejsza niż 50 Hz.	Minimalne natężenie (A lub mA). Minimalne napięcie (V). Maksymalna częstotliwość (Hz). Częstotliwość kalibracji urządzeń. Zapobieganie porażeniom prądem przed ogłuszeniem. Minimalizowanie bólu przy pętaniu. Optymalizacja przepływu prądu. Maksymalny czas spętania przed kąpielą wodną. Minimalny czas ekspozycji każdego zwierzęcia. Zanurzenie ptaków do nasady skrzydeł. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (s) dla częstotliwości powyżej 50 Hz (s).	Drób Zabronione jest pętanie zwierząt, jeżeli są one za małe na ogłuszanie w kąpielni wodnej lub jeżeli spętanie może spowodować lub nasilić ból (np. w przypadku zwierząt widocznie okaleczonych). W takim przypadku zwierzęta uśmierca się za pomocą innych metod. 6.2. Pęta muszą być zwilżone, zanim żywe ptaki zostaną spętane i poddane działaniu prądu. Ptaki są podwieszane za obie nogi. 6.3. W przypadku zwierząt, o których mowa w tabeli 2, ogłuszanie w kąpielni wodnej przeprowadza się zgodnie z minimalnymi wartościami prądu określonymi w tej

			tabeli; zwierzęta poddawane są działaniu prądu o tej wielkości przez co najmniej cztery sekundy.*
Dwutlenek węgla w wysokim stężeniu.	Bezpośrednia lub postępująca ekspozycja przytomnego zwierzęcia na mieszaninę gazów zawierającą ponad 40 % dwutlenku węgla. Metoda ta może być stosowana w dołach, tunelach, kontenerach lub uprzędnio uszczelnionych budynkach. Ogluszanie proste w przypadku uboju świń.	Stężenie dwutlenku węgla. Czas ekspozycji. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem (s) w przypadku ogłuszania prostego. Jakość gazu. Temperatura gazu.	Świnie i drób oprócz kaczek i gęsi W przypadku świń, stosuje się dwutlenek węgla w stężeniu wynoszącym co najmniej 80 %. Do komory lub miejsca, w którym zwierzęta mają zostać ogłuszone i uśmiercone, w żadnym wypadku nie wprowadza się gazów w sposób, który może spowodować oparzenia lub pobudzenie ze względu na zimno lub na brak wilgotności.
Dwutlenek węgla w dwu fazach.	Stopniowa ekspozycja przytomnego zwierzęcia na mieszaninę gazów zawierającą do 40 % dwutlenku węgla, a po utracie przytomności – zastosowanie wyższego stężenia dwutlenku węgla.	Stężenie dwutlenku węgla. Czas ekspozycji. Jakość gazu. Temperatura gazu.	Drób Do komory lub miejsca, w którym zwierzęta mają zostać ogłuszone i uśmiercone, w żadnym wypadku nie wprowadza się gazów w sposób, który może spowodować oparzenia lub pobudzenie ze względu na zimno lub na brak wilgotności
Dwutlenek węgla w połączeniu z gazami obojętnymi.	Bezpośrednia lub postępująca ekspozycja przytomnego zwierzęcia na mieszaninę gazów zawierającą do 40 % dwutlenku węgla w połączeniu z innymi gazami prowadząca do deficytu tlenu.	Stężenie dwutlenku węgla. Czas ekspozycji. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (s) w przypadku ogłuszania prostego. Jakość gazu. Temperatura gazu. Stężenie tlenu.	Świnie i drób Ogluszanie proste świń, jeżeli ekspozycja na dwutlenek węgla w stężeniu wynoszącym co najmniej 30 % jest krótsza niż 7 minut. Do komory lub miejsca, w którym zwierzęta mają zostać ogłuszone i uśmiercone, w żadnym wypadku nie wprowadza się gazów w sposób, który może spowodować oparzenia lub pobudzenie ze względu na zimno lub na brak wilgotności.
Gazy obojętne.	Bezpośrednia lub postępująca ekspozycja przytomnego zwierzęcia na mieszaninę gazów obojętnych, takich jak argon lub azot, prowadząca do deficytu tlenu. Ogluszanie proste	Stężenie tlenu. Czas ekspozycji. Jakość gazu. Maksymalny czas między ogłuszeniem a kluciem/ uśmierceniem (s) w przypadku ogłuszania prostego. Temperatura gazu.	Świnie i drób Do komory lub miejsca, w którym zwierzęta mają zostać ogłuszone i uśmiercone, w żadnym wypadku nie wprowadza się gazów w sposób, który może spowodować

	w przypadku uboju świń.		oparzenia lub pobudzenie ze względu na zimno lub na brak wilgotności.
--	----------------------------	--	---

LISTA KONTROLNA SPIWET – rzeźnia (dobrostan zwierząt)

Data rozpoczęcia kontroli

Data zakończenia kontroli

Przerwy

PROTOKÓŁ KONTROLI Nr

prowadzonej na podstawie upoważnienia Powiatowego Lekarza Weterynarii
w z dnia nr

Czynności kontrolne poprzedzono okazaniem legitymacji służbowej oraz upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.

Niniejszy protokół jest przeznaczony do dokumentowania stwierdzonych niezgodności z wymaganiami zawartymi w:

- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 572),
- rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania (Dz. Urz. UE L 303 z 18.11.2009, str. 1-30 z późn. zm.),
- rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywę 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 5.01.2005 r., str. 1, z późn. zm.),
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymaniu gatunków zwierząt gospodarskich innych, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm.),
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 966).

Niniejszy protokół może stanowić podstawę do wdrożenia nakazowego postępowania administracyjnego lub zawiadomienia organów ścigania o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia.

Nazwa i forma prawna działalności lub imię i nazwisko przedsiębiorcy:		Weterynaryjny numer identyfikacyjny rzeźni:		
Adres siedziby firmy, telefon, fax, e-mail:		Adres miejsca prowadzenia działalności telefon, fax, e-mail:		
Typ rzeźni:	z automatycznym przesuwem taśmy ubojowej	z nieautomatycznym przesuwem taśmy ubojowej		
Gatunki zwierząt, ubijane na terenie rzeźni: - bydło - świnie - owce/kozy - koniowate - drób - króliki (zajęczaki)* - inne *niepotrzebne skreślić				
Dane imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe osoby upoważnionej zwanego w dalszej części „Kontrolowanym”:				
Imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe kontrolującego:				
I. CZĘŚĆ OGÓLNA		P – ocena pozytywna, N – ocena negatywna, ND – nie dotyczy		
Lp.	Zagadnienie Podstawa prawna	P	N	ND
Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt				
1.	Zwierzęta kręgowce w ubojni są uśmiercane tylko po uprzednim pozbawieniu ich świadomości przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje. (art. 34 ust. 1)			
2.	W ubojni wyodrębnione jest pomieszczenie do przetrzymywania zwierząt oraz pomieszczenie do ogłuszania i wykrwawiania zwierząt. (art. 34 ust. 2)			
3.	Nie uśmierca się zwierząt w okresie stanowiącym 10 % czasu trwania ciąży dla danego gatunku, bezpośrednio poprzedzającym planowany termin porodu oraz 48 godzin po porodzie, z wyjątkiem sytuacji do których odnoszą się zapisy art. 34 ust. 4 pkt 1 lit. a-c. (art. 34 ust. 4 pkt 1)			
5.	Przestrzegany jest zakaz wytrzewiania, oparzania, zdejmowania skóry zwierząt stałocieplnych, przed ustaniem odruchów oddechowych i mięśniowych. (art. 34 ust. 4 pkt 3)			
6.	Zwierzęta nie są bite przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bite po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn. (art. 6.ust. 2 pkt 4)			
7.	Zwierzęta nie są transportowane w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres, (art. 6.ust. 2 pkt 6)			
8.	Nie używa się uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć. (art. 6.ust. 2 pkt 7)			
9.	Zwierzęta nie są złośliwie straszone lub drażnione. (art. 6.ust. 2 pkt 9)			

10.	Zwierzęta nie są wystawiane na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego zdrowiu lub życiu (art. 6.ust. 2 pkt 17)			
11.	Zwierzęta nie są utrzymywane bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku (art. 6.ust. 2 pkt 19)			
II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA		P – ocena pozytywna, N – ocena negatywna, ND – nie dotyczy		
Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania				
1.	Osoby dokonujące uboju posiadają odpowiednie kwalifikacje. (art. 7)			
2.	W zakładzie opracowano właściwe standardowe procedury operacyjne (art. 6)			
3.	W zakładzie jest zatrudniony pracownik ds. dobrostanu zwierząt (art. 17)			
Przywóz zwierząt				
4.	Zwierzęta są niezwłocznie rozładowywane ze środków transportu. (RR 1099/2009 Załącznik nr II ust. 1.2)			
5.	Zwierzęta, które nie są w stanie chodzić, nie są wleczone do miejsca uboju, lecz uśmiercane w miejscu, w którym leżą. (RR 1099/2009 Załącznik nr III ust. 1.11)			
6.	Wyładunek zwierząt jest prowadzony przy zastosowaniu pomostów, ramp i trapów wyposażonych w ściany boczne lub poręcze zapobiegające wypadaniu zwierząt, przy czym pomosty, rampy i trapy dodatkowo wyposażone w podłogę o nachyleniu zapobiegającym upadkom zwierząt (RR 1/2005 Załącznik 1, rozdział 3 ust. 1 pkt 1.3 i 1.4; RR 1099/2009 załącznik II ust. 2 pkt 2.2)			
7.	W czasie wyładunku zwierzęta nie są bite, kopane, podnoszone za głowę, rogi, uszy, kończyny, ogon lub runo w sposób powodujący ból lub cierpienie; nie wykręca się ogonów, nie stosuje się nacisku na gałki oczne ani inna szczególnie wrażliwą część ciała. (RR 1/2005 Załącznik 1, rozdział 3 ust. 1 pkt 1.8 lit. a, b, d; RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.8 lit. a, b, c, e)			
8.	Nie stosuje się ostro zakończonych przyrządów do kierowania zwierzętami. (RR 1/2005 Załącznik 1, rozdział 3 ust. 1 pkt 1.8 lit. e; RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.8 lit. d)			
9.	Podczas przemieszczania zwierząt innych niż dorosłe bydło i świnię do miejsca uboju lub odpoczynku nie używa się przyrządów emitujących impulsy elektryczne. (RR 1/2005 Załącznik 1, rozdział 3 ust. 1 pkt 1.9; RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.9)			
10.	W przypadku przemieszczania dorosłego bydła i świń przyrządy elektryczne stosowane są jedynie w przypadku, gdy przed zwierzętami znajduje się wolna przestrzeń. Impuls elektryczny stosowany jest w miarę zadu i nie trwa dłużej niż 1 sekundę, a pomiędzy kolejnymi impulsami jest przerwa. Impulsu elektrycznego nie stosuje się powtórnie, jeśli nie było reakcji na poprzedni impuls. (RR 1/2005 Załącznik 1, rozdział 3 ust. 1 pkt 1.9; RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.9)			
11.	Pojemniki i kontenery ze zwierzętami nie są rzucane i przewracane oraz są wyładowywane w pozycji horyzontalnej za pomocą urządzeń mechanicznych. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.3)			
12.	Jeżeli to możliwe zwierzęta wyładowywane są pojedynczo. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.3)			
13.	Jeżeli kontenery ustawiane są jeden na drugim, wprowadzone są zabezpieczenia, aby: a) ograniczyć spadanie moczu i kału na zwierzęta znajdujące się poniżej, b) zapewnić stabilność kontenerów, c) zapewnić swobodną wentylację. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.4)			

14.	Zagrody, przejścia i korytarze są zaprojektowane i zbudowane w sposób umożliwiający zwierzętom swobodne poruszanie się w wymaganym kierunku zgodnie z właściwymi im cechami zachowania oraz bez zakłóceń. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt 2.1 lit. a)			
15.	Zagrody, przejścia i korytarze są zaprojektowane i zbudowane w sposób umożliwiający świniom lub owcom chód obok siebie, z wyjątkiem korytarzy prowadzących do urządzeń do unieruchamiania. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt 2.1 lit. b)			
Magazyn żywca				
16.	Ssaki, oprócz królików i zające, które nie są zabierane w momencie dostawy bezpośrednio na miejsce uboju, są kierowane do magazynów żywca. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt 1.2)			
17.	Zwierzęta niepoddane ubojowi niezwłocznie po przybyciu do ubojni przetrzymywane są w zagrodach i pomieszczeniach zapewniających ich ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. (RR 1099/2009 art. 3 ust. 2 lit. a i b oraz Załącznik II pkt. 13)			
18.	Podłóże wykonane i utrzymywane jest tak, aby minimalizować ryzyko potknięcia, upadku lub okaleczenia nóg zwierząt. RR 1099/2009 Załącznik II pkt 2,5)			
19.	Magazyny żywca są zaprojektowane i zbudowane w taki sposób, aby zminimalizować zagrożenie urazami zwierząt. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 1.3)			
20.	Magazyny żywca są wyposażone w systemy wentylacyjne zaprojektowane, wykonane i konserwowane w sposób stale zapewniający dobrostan zwierząt oraz z uwzględnieniem przewidywanych warunków pogodowych. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt 1.1)			
21.	W przypadku wentylacji mechanicznej, zapewniono na wypadek awarii wspomagające je urządzenia rezerwowe i urządzenie alarmowe. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt 1.2)			
22.	Magazyny żywca są zaprojektowane i zbudowane w taki sposób, aby zminimalizować pojawianie się nagłych hałasów. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 1.3)			
23.	Magazyny żywca są zaprojektowane i zbudowane w taki sposób, aby ułatwiać kontrolę zwierząt. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 14)			
24.	W magazynie żywca zapewnione jest odpowiednie oświetlenie stałe lub przenośne, aby umożliwić kontrolę zwierząt w dowolnym momencie. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 1.4)			
25.	System dostarczania wody jest zaprojektowany, wykonany i utrzymywany w sposób umożliwiający przez cały czas wszystkim zwierzętom dostęp do czystej wody bez niebezpieczeństwa okaleczenia lub ograniczenia ich ruchów. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 2.3)			
26.	W przypadku magazynu żywca na wolnym powietrzu bez naturalnej osłony ani zacienienia, zapewniono właściwą ochronę przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 2.6)			
27.	W przypadku magazynu żywca na wolnym powietrzu bez naturalnego źródła wody zapewniono urządzenia do pojenia (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 2.6)			
28.	Zwierzęta, które nie zostały poddane ubojowi w ciągu 12 godzin po przybyciu, otrzymują paszę. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 1.4)			
29.	Zwierzętom, które nie zostały poddane ubojowi w ciągu 12 godzin po przybyciu, zapewniono odpowiednią ilość ściółki lub odpowiedniego materiału gwarantującego komfort stosowny dla gatunku i liczby danych zwierząt. Materiał ten gwarantuje skuteczny drenaż lub zapewnia odpowiednią absorpcję moczu i kału. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 1.4)			

30.	Zwierzęta nieodsadzone, samice w okresie laktacji, samice, u których podczas przewozu nastąpił poród, lub zwierzęta dostarczone w kontenerach są ubijane w pierwszej kolejności. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 1.5)			
31.	Jeżeli ubój zwierząt nieodsadzonych, samic w okresie laktacji, samic, u których podczas przewozu nastąpił poród, lub zwierząt dostarczonych w kontenerach nie jest możliwy bezpośrednio po przybyciu, wprowadzono środki mające na celu złagodzenie ich cierpienia, szczególnie przez: (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 1.5)	X		
a)	dojenie zwierząt mlecznych w odstępach nie dłuższych niż 12 godzin;			
b)	w przypadku samic, u których nastąpił poród – zapewnienie nowo narodzonym zwierzętom odpowiednich warunków do ssania oraz odpowiednich warunków w zakresie dobrostanu;			
c)	zapewnienie wody w przypadku zwierząt dostarczonych w kontenerach			
32.	Zwierzęta nie są wiązane za rogi, poroża, pierścienie nosowe, a ich nogi nie są związane razem. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 1.10)			
33.	Jeśli zwierzęta muszą być związane, liny, uwięzi i inne środki: (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 1.10)	X		
a)	są wystarczająco mocne, aby nie zerwać się;			
b)	umożliwiają zwierzętom, w razie potrzeby, położenie się, jedzenie i picie;			
c)	są zaprojektowane tak, aby wyeliminować zagrożenie uduszeniem lub zranieniem oraz aby umożliwić szybkie uwolnienie zwierząt.			
34.	Każde zwierzę ma wystarczająco dużo miejsca, aby wstać, położyć się oraz – z wyjątkiem bydła trzymanego osobno – obrócić się. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 2.1)			
35.	W każdej zagrodzie znajdują się informacje dotyczące daty i godziny przybycia, oraz – z wyjątkiem bydła trzymanego osobno – maksymalnej liczby zwierząt, która może tam być przetrzymywana. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 2.3)			
36.	Każdego dnia przed przybyciem zwierząt są przygotowane i utrzymywane w stanie gotowości do natychmiastowego użytku zagrody do izolacji zwierząt wymagających szczególnej opieki. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 2.4)			
37.	Kondycja i stan zdrowia zwierząt przetrzymywanych w magazynach są regularnie kontrolowane przez pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt lub osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 2.5)			
Unieruchamianie				
38.	Urządzenia używane do unieruchamiania zwierząt są konserwowane i kontrolowane zgodnie z instrukcjami producentów przez osoby przeszkolone specjalnie w tym celu. (RR 1099/2009 art. 9 ust.1)			
39.	Informacje dotyczące konserwacji są rejestrowane i przechowywane przez 1 rok. (RR 1099/2009 art. 9 ust.1)			
40.	Urządzenia do unieruchamiania są zaopatrzone w odpowiednie instrukcje dotyczące ich użytkowania w sposób zapewniający optymalne warunki dla dobrostanu zwierząt. (RR 1099/2009 art. 8.1)			
41.	Stosowane metody unieruchamiania bydła nie polegają na odwracaniu zwierzęcia do nienaturalnego położenia. (RR 1099/2009 art. 15)			
42.	Nie stosuje się następujących metod unieruchamiania: (RR 1099/2009 art. 15)	X		
a)	podwieszania lub podciągania przytomnych zwierząt (nie dotyczy drobiu),			
b)	mechanicznego unieruchamiania za pomocą zacisków lub wiązania nóg lub śródstopi zwierząt (nie dotyczy drobiu),			

	przecinania rdzenia kręgowego, np. za pomocą noża lub sztyletu,			
	stosowania w celu unieruchomienia zwierzęcia prądu elektrycznego, który go nie ogłusza ani nie uśmierca w warunkach kontrolowanych, a szczególnie stosowania prądu elektrycznego, który nie przepływa przez mózg.			
43.	Urządzenia i obiekty do unieruchamiania są zaprojektowane, wykonane i utrzymywane tak, aby: a) optymalizować ogłuszanie lub uśmiercanie, b) zapobiegać okaleczeniom lub urazom zwierząt, c) minimalizować próby uwolnienia się i wydawanie przez zwierzęta odgłosów przy unieruchamianiu, d) minimalizować czas unieruchomienia. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 3.1)			
44.	W przypadku boksów do unieruchamiania bydła używanych razem z pneumatycznym urządzeniem z zablokowanym bolcem, są one wyposażone w urządzenia ograniczające ruchy głowy zwierzęcia w poziomie i pionie. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 3.2)			
Ogłuszanie				
45.	Zwierzęta są uśmiercane wyłącznie po uprzednim ogłuszeniu zgodnie z metodami określonymi w załączniku I do rozp. 1099/2009. (RR 1099/2009 art. 4)			
46.	Ogłuszanie odbywa się zgodnie ze szczegółowymi wymogami związanymi ze stosowaniem danej metody określonymi w załączniku I do rozp. 1099/2009. (RR 1099/2009 art. 4)			
47.	Podczas czynności ogłuszania na miejscu są dostępne odpowiednie urządzenia rezerwowe tak, aby mogły zostać użyte w przypadku awarii początkowo zastosowanych urządzeń ogłuszających. (RR 1099/2009 art. 9 ust. 2)			
48.	Urządzenia używane do ogłuszania zwierząt są konserwowane i kontrolowane zgodnie z instrukcjami producentów przez osoby przeszkolone specjalnie w tym celu. (RR 1099/2009 art. 9 ust.1)			
49.	Informacje dotyczące konserwacji są rejestrowane i przechowywane przez 1 rok. (RR 1099/2009 art. 9 ust.1)			
50.	Do chwili śmierci zwierzęta są utrzymywane w stanie nieprzytomności i niewrażliwości na bodźce. (RR 1099/2009 art. 4)			
51.	Urządzenia do ogłuszania elektrycznego i gazowego wyposażone są w element, który pokazuje i rejestruje szczegółowe informacje o najważniejszych parametrach elektrycznych w odniesieniu do każdego ogłuszanego zwierzęcia. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 4,1)			
52.	Element pokazujący i rejestrujący szczegółowe informacje o najważniejszych parametrach elektrycznych jest umieszczony w miejscu wyraźnie widocznym dla personelu i ostrzega w wyraźnie widoczny i słyszalny sposób, jeżeli czas ekspozycji jest niższy niż wymagany. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 4,1)			
53.	Szczegółowe informacje o najważniejszych parametrach elektrycznych w odniesieniu do każdego ogłuszanego zwierzęcia są przechowywane przez co najmniej jeden rok. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 4.1)			
54.	Automatyczne urządzenia elektrycznego ogłuszania połączone z urządzeniem do unieruchamiania podają prąd o stałym natężeniu. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 4.2)			
Urządzenia do ogłuszania kąpielą wodną (wymagania dodatkowe)				
55.	Linie do zawieszania ptaków są zaprojektowane i rozmieszczone w taki sposób, że: nie dochodzi do ich blokowania oraz niepokój zwierząt jest zminimalizowany, (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.1)			

	podwieszane na nich kury nie są przytomne dłużej niż jedną minutę, a kaczki, gęsi i indyki dwie minuty, (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.2)			
	na całej długości aż do wejścia do zbiornika do oparzenia są łatwo dostępne na wypadek konieczności usunięcia zwierząt z linii ubojowej. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.3)			
56.	Rozmiar i kształt metalowych strzemion są dostosowane do rozmiaru kończyn drobiu poddawanego ubojowi. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.4)			
57.	Urządzenia do ogłuszania kąpielą wodną są wyposażone w odizolowaną elektrycznie rampę wejściową oraz są zaprojektowane i utrzymywane w sposób zapobiegający przelewaniu się wody w miejscu wejścia. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.5)			
58.	Urządzenie do ogłuszania kąpielą wodną jest zaprojektowane w taki sposób, żeby łatwo było regulować poziom zanurzenia ptaków. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.6)			
59.	Elektrody w urządzeniach do ogłuszania kąpielą wodną obejmują całą długość zbiornika. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.7)			
60.	Zbiorniki do kąpeli wodnych są zaprojektowane i utrzymywane w taki sposób, aby pęta przechodzące nad wodą miały stały kontakt z uziemioną szyną. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.7)			
61.	Na odcinku od miejsca pętania do wejścia ptaków do kąpeli wodnej zainstalowany jest system pozwalający na utrzymanie kontaktu z klatką piersiową ptaków, w celu ich uspokojenia. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.8)			
62.	Do urządzeń do ogłuszania kąpielą wodną jest zapewniony dostęp, aby umożliwić wykrwawienie ptaków, które zostały ogłuszone, ale na skutek awarii lub opóźnienia linii pozostają w kąpeli wodnej. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 5.9)			
Ogłuszanie gazowe (wymagania dodatkowe)				
	Urządzenia do ogłuszania gazem, w tym przenośniki taśmowe, są zaprojektowane i wykonane tak, aby: (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 6.1)			
63.	optymalizować podanie gazu do ogłuszenia, zapobiegać okaleczeniom lub urazom zwierząt, minimalizować próby uwolnienia się i wydawanie przez zwierzęta odgłosów przy krępowaniu.			
64.	Urządzenie do ogłuszania gazem jest tak zaprojektowane, żeby nawet przy maksymalnej dozwolonej przepustowości zwierzęta mogły leżeć w taki sposób, aby każde zwierzę leżało osobno. (RR 1099/2009 Załącznik II pkt. 6.2)			
Wykrwawianie				
65.	Wykrwawianie rozpoczyna się bez zbędnej zwłoki, tak aby nie dochodziło do powrotu świadomości u ogłuszonych zwierząt. (RR 1099/2009 art.4 ust. 1)			
66.	W przypadku ogłuszania prostego przecina się dwie tętnice szyjne lub naczynia, z których one wyrastają. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 3.2)			
67.	Wykrwawianie przeprowadza się jedynie po potwierdzeniu nieprzytomności zwierzęcia. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 3.2)			
68.	Dalszą obróbkę lub oparzenie przeprowadza się jedynie po potwierdzeniu, że zwierzę nie wykazuje żadnych oznak życia. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 3.2)			
69.	Nie stosuje się do uboju ptaków automatycznych noży do podcinania szyi, chyba że możliwe jest ustalenie, czy noże te skutecznie przecięły oba naczynia krwionośne. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 3.3)			

70.	W przypadku stosowania do uboju ptaków automatycznych noży do podcinania szyi, gdy noże okazują się nieskuteczne, ptaki są niezwłocznie poddawane ubojowi. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 3.3)			
71.	W przypadku gdy jedna osoba jest odpowiedzialna za ogłuszanie, pętanie, podwieszanie i wykrwawianie zwierząt, osoba ta przeprowadza wszystkie te działania kolejno na jednym zwierzęciu przed przeprowadzeniem któregośkolwiek z nich na innym zwierzęciu. (RR 1099/2009 Załącznik III pkt. 3.1)			
<p>Opis niezgodności zaznaczonych w kolumnie „N” (ocena negatywna), ich zakresu i skutków:</p>				
<p>Zalecenia kontrolującego:</p>				
<p>Zastrzeżenia lub wyjaśnienia Kontrolowanego do niniejszego protokołu^{1,2)}</p>				

Adnotacja o załącznikach.

Protokół sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach.
Jeden egzemplarz pozostawiono u Kontrolowanego

.....
(data i podpis Kontrolowanego)

albo w przypadku odmowy przyjęcia, doręczono Kontrolowanemu za zwrotnym potwierdzeniem odbioru dnia
..... r.

.....
(data i podpis kontrolującego)

Adnotacja o odmowie wpuszczenia urzędowego lekarza weterynarii na teren zakładu.

.....
(data i podpis kontrolującego)

Adnotacja o odmowie podpisania protokołu kontroli przez Kontrolowanego.^{2,3)}

.....
(data i podpis kontrolującego)

Protokół podpisali:

.....
(data i podpis Kontrolowanego)

.....
(pieczęć, data i podpis kontrolującego)

POUCZENIE

- 1) **Zastrzeżenia** do protokołu można zgłosić **w terminie 7 dni** od dnia otrzymania protokołu kontroli;
- 2) W przypadku odmowy podpisania protokołu, istnieje obowiązek złożenia na tę okoliczność, przez Kontrolowanego, **w terminie 7 dni** od daty otrzymania protokołu, **wyjaśnień** dotyczących przyczyn odmowy podpisania protokołu kontroli.
- 3) Odmowa podpisania protokołu kontroli nie stanowi przeszkody do podpisania go przez kontrolującego i realizacji ustaleń kontroli.

Komenda/Komisariat Policji

W

**ZAWIADOMIENIE
O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA**

Działając na podstawie art. 304 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375) zawiadamiam o podejrzeniu popełnienia ściganego z urzędu przestępstwa z art. ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r., poz. 572).

Uzasadnienie

W dniur. w
(podać nazwę podmiotu)

została przeprowadzona kontrola, której wyniki, dają podstawę do podejrzenia, iż doszło do popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu, z art. ustawy o ochronie zwierząt. Przedmiotowa kontrola została przeprowadzona w ramach realizacji zadań wynikających ze sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt, do którego to nadzoru terenowe organy Inspekcji Weterynaryjnej są zobowiązane na mocy art. 34 a. ww. ustawy.

Stwierdzone uchybienia realizujące znamiona typu czynu zabronionego objętego zawiadomieniem, polegały na:

.....
.....
.....
.....

Wobec powyższego wnoszę o podjęcie ścigania.

.....
(podpis osoby zawiadamiającej)

Załączniki (przykład):

1. protokół kontroli z dnia..... r.
2. dokumentacja fotograficzna.

ROZNY RAPORT Z KONTROLI RZEŻNI POD WZGLĘDEM DOBROSTANU ZWIERZĄT

Okres sprawozdawczy:									
powiat (kod)*:									
Liczba rzeźni zarejestrowanych na terenie powiatu:									
Liczba rzeźni skontrolowanych na terenie powiatu:									
Liczba kontroli przeprowadzonych na terenie powiatu:									
Liczba rzeźni, w których stwierdzono nieprawidłowości na terenie powiatu:									
Liczba rzeźni na terenie powiatu w których stwierdzono ponownie te same nieprawidłowości*****									
Liczba rzeźni poddawanych rekontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości na terenie powiatu ****:									
Lp.	Rodzaj stwierdzonej nieprawidłowości (należy wpisać numer wraz z pełnym brzmieniem pozycji z listy kontrolnej SPIWET)	Liczba rzeźni, w których stwierdzono nieprawidłowości **	Liczba rzeźni, w których stwierdzono ponownie tą samą nieprawidłowość *****	Działania podjęte w związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości (wymienić)***				Liczba rzeźni rekontroloowanych, w których stwierdzono nieprawidłowości ****	
				decyzja	zalecenia	kara pieniężna	wstrzymanie uboju		
1.									
2.									
Ogólna liczba wydanych decyzji administracyjnych									
Ogólna liczba wniosków o ukaranie									
Sporządził:									
Miejscowość, data:				pieczętka i podpis organu Inspekcji Weterynaryjnej					

*należy wpisać nazwę powiatu oraz w nawiasie numer kodu województwa i powiatu.

**należy wpisać liczbę rzeźni, w których stwierdzono nieprawidłowości w stosunku do odpowiedniego numeru pozycji z listy kontrolnej SPIWET.

*** należy podać liczbę wydanych decyzji lub innych podjętych działań.

**** Dotyczy rzeźni, które były kontrolowane w poprzednim roku i stwierdzono nieprawidłowości, w związku z czym zostały poddane ponownej kontroli,

***** w odniesieniu do ostatniej kontroli (nie dotyczy kontroli sprawdzających)

ROZNY RAPORT Z KONTROLI RZEŻNI POD WZGLĘDEM DOBROSTANU ZWIERZĄT

Okres sprawozdawczy:								
województwo (kod)*:								
Liczba rzeźni zarejestrowanych na terenie województwa:								
Liczba rzeźni skontrolowanych na terenie województwa:								
Liczba kontroli przeprowadzonych na terenie województwa:								
Liczba rzeźni, w których stwierdzono nieprawidłowości na terenie województwa:								
Liczba rzeźni na terenie województwa, w których stwierdzono ponownie te same nieprawidłowości*****								
Liczba rzeźni poddawanych rekontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości na terenie województwa *****:								
Lp.	Rodzaj stwierdzonej nieprawidłowości (należy wpisać numer wraz z pełnym brzmieniem pozycji z listy kontrolnej SPIWET)	Liczba rzeźni, w których stwierdzono nieprawidłowości **	Liczba rzeźni, w których stwierdzono ponownie tą samą nieprawidłowość *****	Działania podjęte w związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości (wymienić)***				Liczba rzeźni rekontroloowanych, w których stwierdzono nieprawidłowości ****
				decyzja	zalecenia	kara pieniężna	wstrzymanie uboju	
1.								
2.								

Ogólna liczba wydanych decyzji administracyjnych	
Ogólna liczba wniosków o ukaranie	
Liczba powiatowych inspektoratów weterynarii skontrolowanych w zakresie nadzoru nad dobrostanem w rzeźni	
Liczba podmiotów (rzeźni) wizytowanych w związku z nadzorem nad PIW	
Liczba podmiotów (rzeźni), w przypadku których ocena WIW nie była zgodna z oceną PIW	
Sporządził:	
Miejscowość, data:	pieczętka i podpis organu Inspekcji Weterynaryjnej

*należy wpisać nazwę województwa oraz w nawiasie kod województwa (dwie cyfry).

**należy wpisać liczbę rzeźni, w których stwierdzono nieprawidłowości w stosunku do odpowiedniego numeru pozycji z listy kontrolnej SPIWET.

*** należy podać liczbę wydanych decyzji, zaleceń lub innych podjętych działań

**** Dotyczy rzeźni, które były kontrolowane w poprzednim roku i stwierdzono nieprawidłowości, w związku z czym zostały poddane ponownej kontroli.

***** w odniesieniu do ostatniej kontroli (nie dotyczy kontroli sprawdzających)

Załącznik nr 6

**TYGODNIOWY RAPORT Z KONTROLI WDROŻENIA PROCEDUR
OPERACYJNYCH DOT. DOBROSTANU ZWIERZĄT**

lp.	Punkty kontrolowane	poniedziałek	wtorek	środa	czwartek	piątek	sobota	niedziela	podpis
1.	data i godz. kontroli								
	transport zwierząt								
2.	data i godz. kontroli								
	rozładunek zwierząt								
3.	data i godz. kontroli								
	przemieszczanie zwierząt								
4.	data i godz. kontroli								
	magazyny żywca								
5.	data i godz. kontroli								
	unieruchamianie zwierząt								
6.	data i godz. kontroli								
	pętanie lub podwieszanie żywych zwierząt								
7.	data i godz. kontroli								
	ogłuszanie zwierząt								
8.	data i godz. kontroli								
	kontrole ogłuszania								
9.	data i godz. kontroli								
	wykrwawianie zwierząt								
Nr pkt kontrolowanego i opis nieprawidłowości:									
Podpis pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt:					Podpis urzędowego lek. wet. przeprowadzającego kontrolę:				

1. LEGENDA : P – OCENA POZYTYWNA N – STWIERDZONA NIEPRAWIDŁOŚĆ 0 - BRAK PRACY X – PUNKT NIE KONTROLOWANY

Załącznik Nr 7

**POWIADOMIENIE POWIATOWEGO LEKARZA WETERYNARII O STWIERDZONYCH
NIEPRAWIDŁOŚCIACH**

Data i godz. kontroli	
Opis nieprawidłowości:	
Konieczne działania :	
Podpis pracownika odpowiedzialnego za dobrostan zwierząt:	Podpis urzędowego lek. wet. przeprowadzającego kontrolę:

Załącznik Nr 8

I. Parametry oceny ryzyka

1. Infrastruktura zakładu

1.1. Struktura i układ pomieszczeń

Konstrukcja budynków powinna być trwała i solidna tak, aby stworzyć odpowiednie warunki. Ich kubatura powinna być dostosowana do wielkości i rodzaju prowadzonej produkcji. Układ pomieszczeń ma wpływ na płynność przemieszczania zwierząt. Budynki i pomieszczenia powinny być utrzymane w dobrym stanie technicznym, powstałe usterki usuwane na bieżąco. Użyte materiały konstrukcyjne nie mogą być toksyczne ani nie mogą oddziaływać w jakikolwiek inny niekorzystny sposób na zwierzęta.

Rzeźnia powinna zostać skonstruowana w taki sposób, aby:

- nie stanowić zagrożenia dla zwierząt – ostre krawędzie, śliska podłoga, zły stan techniczny,
- nie powodować utrudnień dla przemieszczających się zwierząt – śliska powierzchnia, ostre zakręty, złe oświetlenie, przeszkody (progi, studzienki itd.), zbyt wąskie korytarze,
- ułatwiać unieruchomienie przed ogłuszeniem – dobrze oświetlone i łatwe do pokonania wejście do urządzenia służącego do ogłuszania,
- zapewnić właściwe warunki w magazynie żywca – odpowiednia powierzchnia dostosowana do gatunku i wielkości ubijanych zwierząt, stały dostęp do wody, w tym odpowiednia liczba poideł, ewentualna pasza i ściółka; w przypadku świń zraszacze.

Kategoryzacja ryzyka:

1.1.A Ryzyko bardzo niskie – zakład wybudowany lub ostatni raz znacząco zmodernizowany w ciągu ostatnich 5-ciu lat; lub otoczenie zakładu, konstrukcja, układ pomieszczeń, zastosowane materiały nie budzą zastrzeżeń.

1.1.B Ryzyko niskie – ogrodzenie, otoczenie zakładu, miejsce składowania odpadów, konstrukcja, układ pomieszczeń, zastosowane materiały wykazują niewielkie odstępstwa od wymagań weterynaryjnych nierzutujące jednak w istotny sposób na dobrostan zwierząt.

1.1.C Ryzyko średnie otoczenie zakładu, konstrukcja i układ pomieszczeń, zastosowane materiały wykazują uchybienia, których wyeliminowanie jest możliwe w niedługim okresie czasu bez konieczności modernizacji zakładu związanej z ograniczeniem produkcji lub wyłączeniem części zakładu.

1.1.D Ryzyko wysokie – zakład w którym wykazano poważne uchybienia, których eliminacja wiąże się z ograniczeniem produkcji lub wyłączeniem części zakładu.

Uwaga! W przypadku potwierdzenia właściwych warunków panujących w zakładzie można pominąć fakt jego wybudowania w odległym czasie i ocenić, jako ten, który stwarza niskie/średnie ryzyko.

1.2 Maszyny, urządzenia, sprzęt, instalacje

Maszyny i urządzenia dostosowane do gatunku zwierząt ubijanych w danej rzeźni, wykorzystywane w sposób zgodny z ich przeznaczeniem, rozmieszczone w sposób ułatwiający wygodny dostęp i manipulację oraz niestwarzający zagrożenia dla dobrostanu zwierząt, utrzymane we właściwym stanie technicznym, bezpieczne dla obsługujących je pracowników. Powierzchnie mające kontakt ze zwierzętami wykonane są z materiałów niekorodujących, łatwych do czyszczenia i dezynfekcji. Sprzęt ruchomy wykonany z trwałych i bezpiecznych materiałów oraz użytkowany zgodnie z przeznaczeniem, utrzymany w dobrym stanie technicznym.

Kategoryzacja ryzyka:

1.2.A Ryzyko bardzo niskie – podmiot posiada sprzęt/instalacje do przetrzymywania, głuszenia, unieruchamiania i transportu zwierząt [o ile dotyczy] funkcjonujący/e w sposób nierzutuujący na dobrostan zwierząt. Sprzęt podstawowy i zapasowy są konserwowane i przechowywane oraz wykorzystywane w sposób zgodny z posiadanymi instrukcjami producenta. Posiada certyfikaty i dokumenty potwierdzające przeglądy zewnętrzne. Drobne awarie są usuwane natychmiast.

1.2.B Ryzyko niskie – ograniczona liczba uchybień o niewielkim znaczeniu dla dobrostanu zwierząt, usuwanych w krótkim terminie od ich stwierdzenia.

1.2.C Ryzyko średnie – liczne uchybienia o niewielkim znaczeniu dla dobrostanu zwierząt lub ograniczona liczba uchybień o niewielkim znaczeniu dla dobrostanu zwierząt usuwanych jedynie po wskazaniu przez IW lub w bardzo długich terminach.

1.2.D Ryzyko wysokie – sprzęt i/lub maszyny i /lub urządzenia i /lub instalacje budzą poważne zastrzeżenia, co do ich stanu i funkcjonowania, które bezpośrednio mogą wpływać na dobrostan zwierząt.

2. Wielkość produkcji

Duża zdolność ubojowa wpływa na liczbę zwierząt przywożonych do rzeźni, liczbę przewoźników oraz czas trwania transportu tych zwierząt.

Duża liczba zwierząt a co za tym idzie duża liczba środków transportu może powodować konieczność długiego oczekiwania na rozładunek. Przedłuża to czas transportu, a w przypadku złych warunków meteorologicznych dodatkowo wpływa na obniżenie dobrostanu zwierząt.

W przypadku, gdy zwierzęta trafiają do rzeźni z dalszych odległości możliwe jest przekroczenie czasu podróży, a tym samym zły stan zwierząt; większe problemy w organizacji przywozów (możliwość opóźnienia ze względu na warunki na drogach).

W takim wypadku konieczne jest:

- wprowadzenie bardzo precyzyjnej procedury organizacji przywozów poszczególnych transportów,
- przygotowanie miejsc, w których możliwe byłoby oczekiwanie samochodów na rozładunek w przypadku złych warunków meteorologicznych,

- zapewnienie odpowiednio dużych magazynów żywca.

Duża zdolność ubojowa może wymuszać zbyt dużą szybkość linii ubojowych, co może prowadzić do niewłaściwego postępowania ze zwierzętami przy ich przeganianiu (bicie, stosowanie poganiaczy elektrycznych, zmuszanie do szybkiego marszu lub biegu), unieruchamianiu (co może skutkować niewłaściwym ogłuszeniem zwierzęcia), zbyt krótkie wykrawianie – możliwość trafienia żywego zwierzęcia do dalszej obróbki.

W takim wypadku konieczne jest:

- wdrożenie procedury kontroli skuteczności oszołomienia zwierzęcia, kontroli braku oznak życia oraz procedury monitoringu, uwzględniające wystarczająco dużą próbkę zwierząt, częstotliwość i liczbę ocenianych parametrów,
- konieczność zapewnienia wystarczającej liczby pracowników, tak aby wyeliminować pośpiech i zmęczenie,
- konieczność zapewnienia wykwalifikowanego personelu, z uwagi na szybsze tempo wykonywanych czynności.

Kategoryzacja ryzyka:

2.1.A Ryzyko bardzo niskie – zakład z małą zdolnością ubojową, wykwalifikowani i doświadczeni pracownicy.

2.2.B Ryzyko niskie – zakład ze średnią zdolnością ubojową, ograniczona liczba dostawców; wykwalifikowani i doświadczeni pracownicy.

2.3.C Ryzyko średnie - zakład ze średnią zdolnością ubojową, duża liczba dostawców lub zakład z dużą zdolnością ubojową, mała liczba dostawców; częste rotacje pracowników.

2.4.D Ryzyko wysokie – zakład z dużą zdolnością ubojową, duża liczba dostawców; częste rotacje pracowników lub pracownicy sezonowi.

3. Kontrola wewnętrzna

3.1 Procedury

Zakład powinien posiadać opracowane standardowe procedury operacyjne dotyczące wszystkich działań związanych z ubojem zwierząt (od przywozu zwierząt do rzeźni do wykrawiania) oraz skuteczny plan kontroli wewnętrznej, w zakresie czynności związanych z uśmiercaniem. Ma to podstawowe znaczenie dla zapewnienia dobrostanu zwierząt. Plan kontroli wewnętrznej powinien być zgodny z wymogami formalnymi i dostosowany do działalności danego przedsiębiorstwa, a także ujmować wszystkie zagrożenia dobrostanu zwierząt. Waga występujących niezgodności powinna być oceniana w odniesieniu do możliwości wywołania przez nie zagrożenia dla dobrostanu zwierząt.

Kategoryzacja ryzyka:

3.1.A Ryzyko bardzo niskie – standardowe procedury operacyjne oraz plan kontroli wewnętrznej są kompletne z formalnego punktu widzenia, zakład właściwie oszacował zagrożenia na

poszczególnych etapach produkcji, określił sposoby zapobiegania, eliminowania lub ich ograniczania do akceptowalnych poziomów, tam gdzie stosownie ustalił krytyczne punkty kontroli, sposoby ich monitorowania, określił limity krytyczne, a w przypadku ich przekroczenia posiada ustalone procedury naprawcze, wszystkie zalecenia ze strony Inspekcji Weterynaryjnej dotyczące planu kontroli wewnętrznej są wykonywane przez zakład.

3.1.B Ryzyko niskie – standardowe procedury operacyjne dotyczące czynności związanych z uśmiercaniem zwierząt oraz plan kontroli wewnętrznej jest zasadniczo kompletny z formalnego punktu widzenia, zakład właściwie oszacował zagrożenia na poszczególnych etapach produkcji, jednak mogą pojawić się niewielkie niedociągnięcia w zakresie określania sposobów zapobiegania, eliminowania lub ograniczania ryzyka do akceptowalnych poziomów, sposobów ich monitorowania, ustalania limitów krytycznych oraz procedur naprawczych.

3.1.C Ryzyko średnie – standardowe procedury operacyjne wykazują niedociągnięcia i nie są odpowiednio udokumentowane, zakład nie oszacował wszystkich zagrożeń na poszczególnych etapach produkcji, brak procedur kontrolnych i/lub niepełna analiza zagrożeń, niedociągnięcia nie mają wpływu na dobrostan zwierząt.

3.1.D Ryzyko wysokie – brak planu kontroli wewnętrznej i/lub brak standardowych procedur operacyjnych mających znaczenie dla dobrostanu zwierząt.

3.2. Realizacja procedur

Należy zwrócić szczególną uwagę na ewentualne rozbieżności pomiędzy tym, co zostało zapisane w standardowych procedurach operacyjnych dotyczących działań związanych z uśmiercaniem, a tym, co zostało stwierdzone podczas przeprowadzonych urzędowych kontroli, poddając ocenie w szczególności: zapisy (wstępne listy kontrolne, formularze, karty monitoringu, itp.) a także uaktualnienie, wiarygodność; warunki danego zakładu w stosunku do zaleceń zawartych w planie kontroli wewnętrznej. Podczas wizji lokalnej należy sprawdzić zgodność pomiędzy tym, co przewiduje plan kontroli, a jego praktyczną realizacją w procesie produkcji.

Kategoryzacja ryzyka:

3.2.A Ryzyko bardzo niskie – procedury operacyjne i plany kontroli są realizowane zgodnie z postanowieniami znajdującymi się w dokumentacji i odpowiadają potrzebom przedsiębiorstwa; kontrola oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują na zachowanie dobrostanu ubijanych zwierząt i dostosowanie przyjętych procedur do potrzeb i organizacji przedsiębiorstwa.

3.2.B Ryzyko niskie – procedury operacyjne i plany kontroli są realizowane zgodnie z postanowieniami znajdującymi się w dokumentacji i odpowiadają potrzebom przedsiębiorstwa; kontrola oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują drobne uchybienia, które nie wpływają na dobrostan zwierząt.

3.2.C Ryzyko średnie – widoczne są niedociągnięcia w realizacji planu kontroli procedur operacyjnych bez istotnego wpływu na dobrostan zwierząt i/lub aktualna kontrola oraz wyniki wcześniejszych kontroli wskazują na problemy w zachowaniu dobrostanu zwierząt przez podmiot.

3.2.D Ryzyko wysokie – wszystkie zakłady, w których:

- plan kontroli wewnętrznej okazuje się nieodpowiedni lub
- brak wdrożenia jednej lub większej liczby procedur mających znaczenie dla dobrostanu zwierząt), lub
- brak podjęcia działań naprawczych w przypadku wystąpienia niezgodności w realizacji procedur zakładowych mających wpływ na dobrostan zwierząt lub
- brak monitorowania parametrów głośnienia i/lub
- brak rejestrowania czynności związanych z procedurami monitorowania i/lub
- brak podjęcia działań naprawczych lub
- kontrola oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują na problemy w zapewnieniu przez podmiot dobrostanu zwierząt przedsiębiorstwo nie podjęło działań naprawczych.

4. Zarządzanie zakładem i kompetencje

4.1 Zaangażowanie kierownictwa i gotowość do współpracy

Zdolność i gotowość rozwiązywania problemów są wyraźnym wyznacznikiem zaangażowania przedsiębiorstwa w spełnienie wymagań weterynaryjnych w zakresie dobrostanu zwierząt. Jest to podstawowy aspekt zapewnienia skuteczności stosowanego w danym przedsiębiorstwie systemu bezpieczeństwa żywności. Ocenie należy poddać:

- poziom świadomości i odpowiedzialności kadry zarządzającej, ze zwróceniem szczególnej uwagi na odpowiednie przygotowanie merytoryczne oraz wrażliwość na kwestie związane z dobrostanem i planem kontroli wewnętrznej,
- gotowość współpracy ze strony zarządzających przedsiębiorstwem i jej najbliższych współpracowników z organami Inspekcji Weterynaryjnej,
- gotowość usuwania niedociągnięć stwierdzonych przez urzędowego lekarza weterynarii oraz przestrzeganie wyznaczonych terminów. Podczas przeprowadzanych kontroli należy zweryfikować korelację pomiędzy gotowością współpracy i przygotowaniem teoretycznym pracowników zakładu w zakresie warunków dotyczących dobrostanu zwierząt.

Kategoryzacja ryzyka:

4.1.A Ryzyko bardzo niskie - występuje wówczas, kiedy:

- dokładne przestrzeganie wyznaczonych terminów,
- kierownictwo gotowe do współpracy,

- dobre przygotowanie kadry zarządzającej przedsiębiorstwem w zakresie dobrostanu zwierząt i kontroli wewnętrznej,
- kontrola oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wykazują w sposób ciągły brak nieprawidłowości z zakresu dobrostanu zwierząt.

4.1.B Ryzyko niskie – występuje wówczas, kiedy:

- kadra zarządzająca ma niewystarczające przygotowanie w zakresie dobrostanu zwierząt i kontroli wewnętrznej, ale jest gotowa do usunięcia niedociągnięć wykrytych przez urzędowego lekarza weterynarii,
- dokładne przestrzeganie wyznaczonych terminów,
- kontrola oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wykazują w sposób ciągły brak nieprawidłowości z zakresu dobrostanu zwierząt.

4.1.C Ryzyko średnie – występuje wówczas, kiedy:

- stwierdza się nieprzestrzeganie wyznaczonych terminów lub
- słabą skłonność do właściwego rozwiązywania problemów stwierdzonych przez urzędowego lekarza weterynarii.

4.1.D Ryzyko wysokie – występuje wówczas, kiedy:

- brak jest gotowości do rozwiązywania problemów stwierdzonych w ramach kontroli własnych jak i przez urzędowego lekarza weterynarii, a terminy wyznaczone na usunięcie uchybień nie są przestrzegane, lub
- stwierdzanie w czasie kontroli utrudniania dostępu do wszystkich miejsc zakładu, dokumentacji i niechętnie oraz niewyczerpujące udzielanie informacji,
- stosowane są jakiegokolwiek próby nacisku na urzędowego lekarza weterynarii prowadzącego kontrolę i/lub sugestie o charakterze korupcyjnym.

4.2 Wyniki wcześniejszych kontroli

Ocena danych dotyczących problemów stwierdzonych w danym przedsiębiorstwie w przeszłości jest wskaźnikiem poziomu ryzyka tego przedsiębiorstwa, w zależności od rodzaju występujących niezgodności (o dużym lub niewielkim znaczeniu). Ocena musi, zatem uwzględniać znaczenie niezgodności, w szczególności prawdopodobieństwo tego, czy dany problem w bezpośredni sposób wpływa na dobrostan zwierząt oraz ewentualną tendencję do jego ponownego wystąpienia.

Kategoryzacja ryzyka:

4.2.A Ryzyko bardzo niskie – nieprawidłowości niepowtarzające się i wyeliminowane; pomimo, iż w wyniku ich pojawienia się wydane zostały zalecenia dotyczące niedociągnięć o charakterze strukturalnym, i związanym z zarządzaniem, nie stanowią one ryzyka dla dobrostanu zwierząt, wizja lokalna oraz dokumentacja

z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują na dobre, ogólne warunki higieniczne i warunki utrzymania zakładu.

4.2.B Ryzyko niskie – nieprawidłowości powtarzające się lub nie wyeliminowane; wizja lokalna oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują na niewielkie uchybienia dokumentacyjne z zakresu procedur operacyjnych dotyczących dobrostanu zwierząt i wynikających z nich zapisów, problemy dotyczące ogólnych warunków higienicznych, warunków utrzymania zakładu i procesu obróbki, niemniej jednak problemy te nie mają wpływu na dobrostan zwierząt.

4.2.C Ryzyko średnie – nieprawidłowości, które stanowią ryzyko dla dobrostanu zwierząt, niepowtarzające się i wyeliminowane; lub wizja lokalna oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują na problemy dotyczące ogólnych warunków higienicznych, warunków utrzymania zakładu i procesu obróbki, które mogą mieć wpływ na dobrostan zwierząt; w takich sytuacjach przedsiębiorstwo podejmuje natychmiastowe działania naprawcze.

4.2.D Ryzyko wysokie – powtarzająca się kolejny trzeci raz i więcej w tym samym miejscu nieprawidłowość, która stanowi ryzyko dla dobrostanu zwierząt; lub poważna nieprawidłowość, która nie została wyeliminowana, lub wizja lokalna oraz dokumentacja z przeprowadzonych wcześniej kontroli wskazują na problemy dotyczące ogólnych warunków higienicznych, warunków utrzymania zakładu i procesu obróbki, które mogą mieć wpływ na dobrostan zwierząt; przedsiębiorstwo nie podjęło działań naprawczych.

II. Ocena stopnia ryzyka

Określenie stopnia ryzyka zostało oparte na 4 głównych grupach zagadnień, a każda grupa na określonej liczbie kategorii. Do każdej kategorii przyporządkowane są cztery stopnie ryzyka:

- bardzo niski,
- niski,
- średni,
- wysoki.

Stopień ryzyka dla danego zakładu opracowywany jest na podstawie przyznania określonej liczby punktów w każdej kategorii.

W przypadku rzeźni bydła do określenia stopnia ryzyka należy dodatkowo wziąć pod uwagę wyniki oceny dokonanej przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zgodnie z „Procedurą weryfikacji zdarzeń dotyczących zwierząt z gatunku bydło zgłaszanych do CBD IRZ przez podmioty zajmujące się pośrednictwem w obrocie bydła oraz prowadzeniem zakładów ubojowych.”.

Wynikiem oceny wszystkich kategorii jest uzyskanie przez zakład określonej liczby punktów, których suma warunkuje częstotliwość typowania rzeźni do kontroli.

Podczas oceny ryzyka dla danego zakładu przyjęto następujące założenia:

1. Minimalna liczba przyznanych punktów = 0.
2. Maksymalna liczba przyznanych punktów = 18 (dla rzeźni bydła 20).

Grupa	Kategoria	Stopień ryzyka			
		bardzo niski	niski	średni	wysoki
I.1 Infrastruktura	Struktura i układ pomieszczeń – data budowy lub znaczącej modernizacji	0	0,5	1	2
	Maszyny, urządzenia, sprzęt, instalacje	0	0,5	1	2
I.2 Wielkość produkcji	Wielkość produkcji (liczba ubijanych zwierząt; liczba dostawców)	0	0,5	1	2
I.3 Kontrola wewnętrzna	Procedury	0	0,5	1	2
	Realizacja procedur	0	0,5	1	2
	Wiarygodność list kontrolnych, kart monitoringu	0	0,5	1	2
	Działania korygujące przy stwierdzonych nieprawidłowościach	0	0,5	1	2
I.4 Zarządzanie zakładem i kompetencje	Zaangażowanie kierownictwa i gotowość do współpracy	0	0,5	1	2
	Wyniki wcześniejszych kontroli	0	0,5	1	2
I.5 IRZ	Bydło	0	0,5	1	2
SUMA		0	4,5	9	18
SUMA(bydło)		0	5	10	20

III. Klasyfikacja zakładów na podstawie ryzyka

Zakład może być zaklasyfikowany do jednej z czterech klas określających minimalną częstotliwość kontroli zakładu. Są to:

- 1) zakład o bardzo niskim ryzyku – kontrola minimum 1 raz na rok w ramach kontroli kompleksowej zakładu wynikającej z instrukcji *w sprawie określenia, na podstawie analizy*

ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej,

w przypadku uzyskania poniżej 2,5 punktów;

- 2) *zakład o niskim ryzyku – dodatkowa kontrola dobrostanu raz na 2 lata poza kontrolami wynikającymi z instrukcji w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, w przypadku uzyskania powyżej 2,5 punktów ale nie więcej niż 6,5 punktów (7 – w przypadku rzeźni bydła);*
- 3) *zakład o średnim ryzyku – dodatkowa kontrola dobrostanu raz na rok poza kontrolą wynikającą z instrukcji w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, w przypadku uzyskania powyżej 6,5 punktów (7 – w przypadku rzeźni bydła) ale nie więcej niż 11 punktów (13 - w przypadku rzeźni bydła) ;*
- 4) *zakład o wysokim ryzyku – 2 dodatkowe kontrole dobrostanu w ciągu roku poza kontrolą wynikającą z instrukcji w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, w przypadku uzyskania powyżej 11 punktów (13 - w przypadku rzeźni bydła);*